

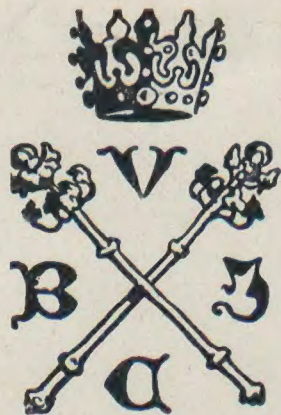
Biblioteka Jagiellońska.

VIII. 6. 95.

w Krakowie
r. 1566.

304

CIMELIA

XII. 1. 82.

Autor: Grzejski Stan.

VIII. b. 95.

GEOMETRIA,

To iest/

Wziernicka Nauka / po
Polsku krótko napisana z
Gręckich y z Łacini,
Ńich Ksiąg.

¶ NaydzieŃ też tu iako nąŃy Miera
nicy zwykli mierzyć Imienie ną
Włóki/ albo ną łany.

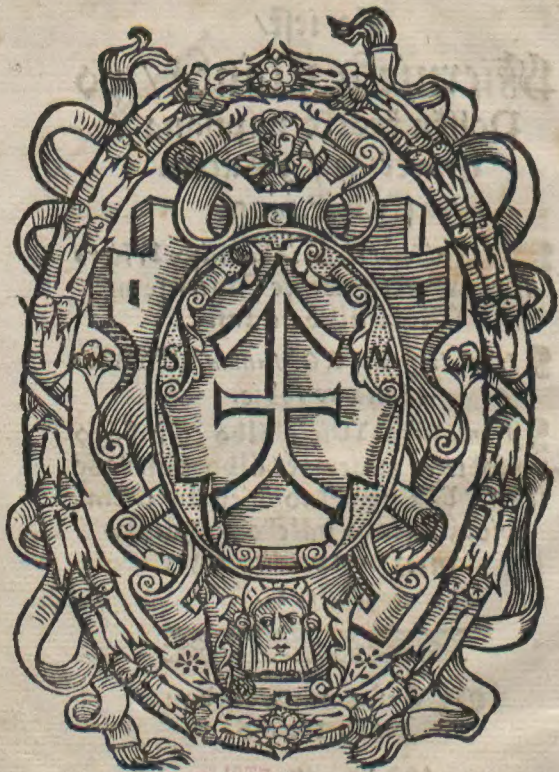
¶ Item, Iugerum ROManum iako wieŃ
łe ma w sobie.

¶ Item, iako Wieże albo co inŃego
wysokiego zmierzyć/ albo dalekoŃ
iaka. Łą przykład/ kiedyby chciał
wiedzieć/ iako daleko do Zamku
przez błoto/ albo przez
wode. 2c.

¶ Teraz nowo wydana/
Roku 1 5 6 6.

W Krakowie/
Łazarz Andrysowie wybił.
∞

Sim. O. 304.

IN ARMA PRAE-
CLARIAC GENERO-
SI VIRI, DOMINI STANI-
SLAI MILOSZE-
WSKI.

Quidā sic uiso distrinxerat hoste sagittā:
Fixerat armati pectora dura uiri.
Vt uiolenta caput tergo proferret acutū,
Et bifido caudam limite desereret.
Hāc, Insigne, gerit Miloseuius inde pfect⁹,
Distinctā media (fixa erat usq³) nota.

IN EADEM ARMA
GENERO SI DOMINI STA-
NISLAI MILOSZE-
WSKI.

Qve tibi uel uotis unq³ potiora darentur,
Pramia? sat domus his nobilitata tua ē.
Magna refers eq³ laudū argumēta sagittā,
Hac comes Herculei fida laboris erat.
A ij Non hac

CARMINA.

Nō hac finitimos bello appetiſſe parabat.
 Illicitos uertens ad tua teſta greges.
 Sed tu ſollicita Chriſti de nomine gentē
 Malueras urgenti eripiſſe malo.
 Id transuerſa uolūt diſſecta ſigna ſagittae,
 Hac meritō hoſtiles ꝑcubiſſe manus.
 At cur extrema rupiſti parte ſagittam?
 Hoc fuit oſidui penē laboris opus.
 Aut q̃a tā gnoſa tua cōtentio dextra eſt.
 Nullus, ut hāc ualeat ſuſtinuiſſe, rigor.

Drodżone

Drodżonemu Pānu
 Staniſławowi Miłoſzew-
 ſkiemu / Łowczemu Bełskie-
 mu / rcet. Pānu y Przyiacie-
 lowi oſobliwie Łaſkawemu /
 Staniſław Grzepſki Zdrowia y w-
 ſytkiego dobra od Pānā Bo-
 gā wiſnuie.

NJedzy wſzyt-
 kimi ſiedmiał
 Nauk / khorę
 przodkiem od
 Graków do
 Rzymian / a potym od Rzy-
 mian do nas przyſzły / Łaſka-
 wy Pānie Miłoſzewſki / nie-
 maſz zacnieyſzey / y krotczy tēż
 wiecēy omi dawni Philoſo-
 phowie chwalili / y wiecēy ſy-
 ła bawili / iako ieſt Geometria
 A iij przetoż

Przedmowa

przetóż y Księgi ich pełne są
Geometryey/ tak iż kto ie chce
dobrze rozumieć/ musi umieć
Geometryę naprzód. A może
też tho na początku Księg Ar-
ystotelesowych y inszych Phi-
lozofów pisać/ co Plato na
dzwiać swęj Szkoły pisał:
ἀγεωμετρίος οὐδ' ἐγερταῖος bez Geo-
metryey żaden tu niechay nie-
wchodzi. Stądże też Philo po-
wiedział/ Iż Geometria iest
główné miasto wszystkich Na-
uk. A Plato gdy go pytano/ co
Pan Bóg czyni? powiedział
Græckim słowem/ *γεωμετρεῖ*, to
iest/ Geometryę sę bawi. Za-
kład mozem rozumieć/ że Plato
tak o Geometryey rozumiał/
iż tho iest Nauka y samemu
Bogu

do J. M. p. Stán. Miłos.

Bogu przystoyna. Przetóż dżi-
wne sę/ iż tho co sobie ludzie
wielcy/ ludzie mądrzy/ tak bar-
zo wazyli/ że mówie v nas ni-
zacz nie stoj: ani sę tego tak
pospolicie/ iako inszych Nauk
uczemy. Odléciliśmy Geome-
tryę Ludziem prostym nieczes-
nym/ tak że sę nie obierają
w nię/ iedno troche ci co rola
albo Imienie z nymu mierzyć
zwykli: aczci y takowych v nas
w Koronie nie wiele naydzie/
okrom Mázowsza mówie: Bo
w Polsce trudno sę Mier-
niką dopytać/ iam tylko o ie-
dnym słyszał na Podgórzu/ ale
y ten iuz był umarł. Przetóż
kiedy w Litwie chciało mie-
rzyć Imienia/ do Mázowsz po-
Mierni-

Mierniki stano: abowiem in-
 dziey ich v nas/ile ia moge wie-
 dziec / albo nie naydzie / albo
 barzo malo naydzie. Nie tak v
 Grekow bywalo za dawnych
 czasow: wiele ich/ y wielkich
 ludzi/ z wielkimi rozumy/ ba-
 wili sye ta Nauka: przetoż też
 wielkich rzeczy sye przez nie do-
 myslali. Król Hieron w Sy-
 cylię prosił Archimedeśśa po-
 winowatego swię/ człowieka
 nauczonego w Geometryę/
 aby osobliwego co okazał z tęg
 Nauki. Obiecał Archimedes/
 y mówił z Hieronē/ aby ieden
 Okret wielki z nakładem ka-
 zał na bieżę wyciągnąć. Na-
 rozkazanie tedy Królewskie/
 wielka moc Ludzi/ za wielką
 pracę

praca ledwa ón Okret wywa-
 żyć na bieżę mogli. Tam Ar-
 chimedes uczyniwszy sobie do
 tego narzedy/ takie iakie rozu-
 miał: założywszy liny/ sam ie-
 den przez óny instrumenta cią-
 gnał po ziemi Okret ze wszyt-
 kim nakładem/ bez trudności/
 bez pracy/ iakoby grając: tak
 łatwo/ tak śpieszno/ iako kie-
 dyby miał po wodzie bieżęć.
 Tenże Archimedes/ kiedy Rzy-
 mianie dobywając Syrakuz
 miasta/ przypuszczali do sztur-
 mu po Morzu y po ziemi/ gdy
 Okrety pod mur przysły/ Ar-
 chimedes instrumentami/ któ-
 re do teg przed tym był narza-
 dził/ iedny z muru ciągnąc ku do-
 lu zatapiał/ drugie za przodek
 B podno-

Przedmowa/

podnosząc drugim końcem w
wodę zanurzał: inżę wzgórze
podniósłszy/ tam y sam miao-
tał/ tak iż ludzie z nich wypa-
dali/ iakoby ie wyciskał. Z dru-
gą także stronę/ cokolwiek lu-
du walecznég ziemię do muru
przyściagnęło/ wszystko to Ar-
chimed. narzędziami swemi cze-
ścię pobit/ częścię rozgromił/
tak iż musieli szturmu prze-
stać. Przetoż o nim tak rozu-
miano/ że Archimedes mógłby
ziemię iako wielką iest z mieys-
ca ruszyć/ kiedyby była inższa
ziemią/ na którąby sye przeste-
pić mógł. Nie mianuie inższych
na ten czas/ którzy przez te Wła-
ste doszli i poznali/ iako wielką
iest ziemią/ iako wielki Mie-
siąc/ a

do J. M. P. Stán. Miłos.

siąc/ a czym wietsze iest Słoń-
ce niżli ziemią/ albo Miesiąc.
Jako daleko od nas do Mies-
siacă/ a od Miesiacă zaś do
Słońca. Jako daleko do nies-
bá/ a potym iako wielkie iest
niebo w okrag. Tego wszyt-
kiego oni mądzy ludzie przez
Geometr. dochodzili/ nad któ-
rą niemasz pewnieyszej/ nieo-
mylnieyszej Nauki. Przetoż ia
chcąc Narod nasz tu téy tho
Wauce pobudzić/ napisałem po
Polsku ty Książki nie wielkie.
Pisać o tym ich przedtym do-
syc/ a zwłaszcza Euklides sta-
rożytny Autor Græcki/ w któ-
rym y dziś ludzie nauczani sye
kochaia. Ale ia tu po prostu/
iako nałacnię mogło być/ pi-
sał: aby

2656
 sał: aby każdy sam przez sye wy-
 rozumieć mógł. A napisałem
 krótko/pizodkiem aby każdy ry-
 chłey mógł poiąć y łączney pā-
 mietać: a druga/żem rady w
 tym wżyl Sokratesa Philozo-
 pha/który radzi Geometryey
 sye wczyc tylé ile potrzeba iest
 do rzeczy ototych potocznych/
 iako do mierzania ról/Imie-
 nia/żc. iako piśze Xenophon.
 Tey rady wżywaieć/napisałé
 ototy Książki/nie dla tych co
 nie inszego nie czynią / iedno
 nad księgami siedzą/bo ci mo-
 ga wiecéy o tym czytać/maieć
 dosycé ksiąg około teg po Grae-
 ku y po łacinie. Nie prze thy
 mówie pisałem ty Książeczki/
 ale prze thy/któzy dla spraw
 inszych/

inszych/ nie záwsze czytać mo-
 ga. Tym takowym widzi mi
 sye dosycé bedzie/ przedstawiaieć
 ná radzie Sokrat.vmieć to co
 sye thu napisało/ o mierzaniu
 Imienia/także też o mierzaniu
 wysokości i dalekości: bo to w-
 mieć/iest rzecz nietrudna a po-
 żyteczna. A iesliby sye kto dá-
 ley chciał w tym obierać/to w-
 miawszy/łacno może porozu-
 mieć Euklid. y insze co o tym
 pisali. The tedy iakakolwiek
 pracą swą/Laskawy P.Milo-
 szewski/wmyśliłé W.M.pánu
 i przyiacielowi mnie osobliwie
 Laskawemu ofyárować/cheąc
 okazać/że ia nietylko zá mło-
 dych lat W.M.kiedy zá Prae-
 ceptora mnie W.M.vżywać
 B iij raczył/

Przedmowa/

raczył/ ale też y dziś/ y zawždy
W. M. rad służe. A mam za
to/ że to pisanie moje W. M.
sye będzie podobac: ponieważ
jest rzecz nowa/ a w iezyku na-
szym przedtym niestychana. A
druga/ że ia W. M. ofyaruie
ten/ na ktoreg W. M. zdawna
laskaw/ j w ktorym sye W. M.
z mlodych lat swoich kocha.
Przetoz nie watpie/ że ten mas-
ly wpominet W. M. wdziecz-
nie raczy przyjac ode mnie na
ten czas/ az co wietszego dali
P. Bog nadciągnie. Z tym sye
W. M. lasce poruczam/ z kto-
rey aby mie W. M. nie raczył
opuszczac/ barzo prosze.

Z Krakowa xx dnia Pądziernika/
Roku M. D. LXXV.

Do Czyt

✿ Do Czytelnika ✿
Przedmowa.

KSyżki ty Czytelniku mi-
ly/ tak sa napisane/ aby ie
kady sam przez sye mógł
wrozumieć/ iedno że po-
trzebua pilnego czytania. A dru-
ga/ kto ie ma czytac/ potrzeba aby
ie porząd czytal/ z przodku pocza-
sy az do końca: abowiem tu iedno
z drugieg idzie/ tak iz bez pierwszych
rzeczy/ poslednieysze nie moga byc
rozumiane: przetoz porządnie trze-
ba ie czytac. A iesli sye trasi/ zeby
nie wyrozumial czego/ nie wnet za-
rzucay Ksiąg/ ale przeczytawszy o-
no miejsce/ iako samo w sobie iest/
wróc sye drugi raz na nie: abowiem
aczci tu tak pisano/ aby kady sam
mógł wrozumieć/ wszakze nie ka-
dy iednakiey iest rozrywki/ ieden
moze rychley wrozumieć niz dru-
gi. Przetoz iesli zaraz nie wyroz-
miesz czego/ wyrozumiesz drugim ra-
zem/ albo trzecim/ według dowci-
pu. Ro-

Do Czyt. Przedm.

pu. Rozum człowieka jest takowy/
im więcej co bierze przed sye/im czę-
ściej co rozmyśla/tym przestrzenię
sobie w ónej rzeczy czyni/ tym wię-
cej obacza y náyduie/ czego przed-
tym nie obaczył nie nalezł. Przetoż
przeczytawszy raz tę Książkę/iesli ie-
dngi raz przeczytaś/ będziesz ie le-
pię rozumiał niż za pierwszym ra-
zem : a im więcej sye będziesz tym
bawil/ tym lepszym będziesz
Geometrem.

*

Geomet

GEOMETRIA,

To jest/ *Geometria* /
Miernicka Nauka/ po Polsku
krótko napisana z Gracich y
z Łacińskich Ksiąg.

MATEMATYKA jest/ który
nie może być rozdzie-
lon na części.
I Linea jest/ co sye na
punkty dzieli.

I Superficies jest/ co sye dzieli na Li-
nie. I Corpus jest/ co sye dzieli na
Superficies.

Albo tak.

Punkt jest/ który niema żadney
długosci/ ani szerokosci/ ani miar-
kości. I Linea jest/ długosc bez
szerokosci y miarkości.
I Superficies, która może być rzecz-
na zwierzchnosc/ jest szerokosc bez
miarkości. I Corpus, które może
być rzeczono grubosc/ jest co ma y
długosc y szerokosc y miarkości.
C Linea

Uauka

¶ Linea przewyższa Punkt w tym/ że
jest długa. ¶ A Superficies przewyż-
sza Linia w tym/ że jest szeroka.

¶ Corpus zaś przewyższa Superficiem w
tym/ że jest miąższe.

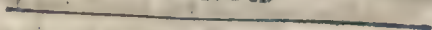
¶ Corpus tedy ma trzy rzeczy/ że
jest y długie/ y szerokie/ y miąższe.

¶ Superficies tylko tho dwoie ma/ że
jest długa y szeroka.

¶ Linea tho jedno ma/ że jest długa.

¶ Punkt niema nic.

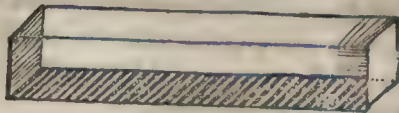
LINEA.

SUPERFICIES.

CORPVS.

¶ Linea iedny są proste/ drugie są nie
proste. ¶ Linea prosta jest/ która od
Punkta/ od którego się poczyna/ ie-
dzie równo do drugiego Punkta/ i
w który się kończy/ nie się na stronie
nie wchylając.

Linea

Miernicka.

¶ Linea nie prosta jest/ która nie idzie
tak od Punkta do Punkta/ aby się
nie miała na stronie wnieść.

¶ Zaś nie proste Linea, iedny są O-
krągłe/ drugie są Zátoczóné/ drugie
Krzywé: a inne krom tych/ zową
Zámotáné.

¶ Okrągła Linea jest/ która wkoło
idąc/ przychodzi do tegoż Punktu/
od którego się poczęła.

¶ Zátoczóna jest/ która ze wnątrz
idzie kołem na wierzch.

¶ Krzywa jest/ która przedsię idzie
wnosząc się y na tę y na ową stronę.

Prosta.

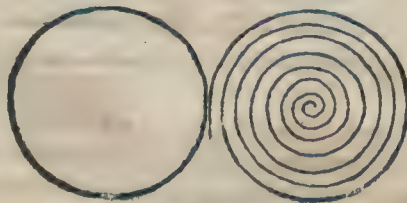

Krzywa.

Okrągła.

Zátoczóna.

Ł

Inne

Nauka

¶ Inne Linee króm tych/ nie są opisane z osobną.

¶ *Superficies* też/ iedną iest równa/ druga nie równa.

¶ *Superficies* równa iest/ która od Liniey prostey od której się poczynal idzie wśedzie iedną a prosto/ do Liniey prostey w którą się kończy. Ta może być nazwana iednym słowem/ Równia.

¶ *Superficies* nie równa iest/ która od liniey do liniey nie wśedzie iednąś to idzie na proś. Te może zwąć iednym słowem/ Nie równia.

¶ *Linee* proste *equidistantes* są/ które wśedy iedną od siebie idą : które też by niewiem iako długo na proś wiodł/ y na te y na drugą stronę/ nigdy się nie zniżą.

Equidistantes Linee.

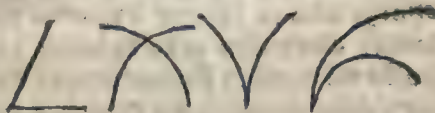
¶ *Angulus planus*, kąt co na równiey/ iest kiedy dwie *Linee* na równiey będąc/ iedną do drugiey nie na proś/ ale że

Miernicka.

Alte że strony przytyka.

¶ Kąt albo *Angulus* ieden iest/ który między dwiema liniami prostymi leży. ¶ A drugi iest/ co między dwiema nie prostymi.

Między prostymi.

Między nie prostymi.

¶ Zásie kąt który leży między dwiema prostymi liniami/ ieden iest prosty/ drugi kończący/ a drugi tępy.

¶ Kiedy *Linea* prosta na drugą prostą przytydzie/ obadwa kąty równe czyniac/ tak iż tylki będzie na iedney stronie iako na drugiey: tedy ty dwa kąty są proste. A takowa *Linea* po Grecku zowż *Kathetos*, a po łacinie *perpendicularis*.

Kąt prosty.

¶ *Perpendicularis*.

Kąt prosty.

C iij

A kias

Nauka

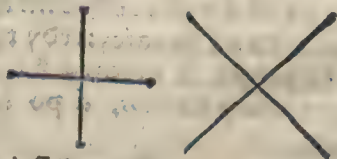
I A kiedy Linea prosta na proste przychodząc/ nie równé kąt czyni/ tedy ieden będzie kónieczaty/ a drugi będzie tepy.

Kónieczaty.

Tepy.

I Kónieczaty kąt iest / mnieyszy niż prosty/ a tepy wiekszy niż prosty: a wszakże oba są równé dwiema prostemá/ abowiém iáko kolwiek Linea prosta na prostej stanie/ wezmi dwa káty/ albo proste/ albo dwiema prostemá równé.

I A kiedy Linea prosta będąc na drugiej prostej/ przechodzi na drugą stronę/ rozdziałając ją na dwoie: tedy ctery káty/ które sę tak wezmą/ są albo proste/ albo czterem prostym równé.

I A iestliże y drugiej k temu iestliże Linea proste będąc ją dzielić na tymże punkcie/

Miernicka.

punkcie/ ile kolwiek tam sę kątów wezmi na takim krzyżu/ wszytki będą czterem prostym równé.

Abowiém miejsce które iest okolo tego punkta/ przez który przechodzi Linea/ czterema sę káty proste/ mi wypelnia: a izby wiecéy prostych tam miało być/ przyrodzenie tego nie niesie.

O Linii/ co ją zowią Perpendykularem.

LINEA perpendicularis, albo Kathetos, (iákom powiedział) iest/ która przytykając do drugiej Linii/ czyni dwa káty równé. Tá Linea, że iest potrzebna do wielu tych tu rzeczy/ przeto tu nápiše náukę/ iáko moze być wezmióná.

I Niech ná przykład będzie Linea, która názwowiem literami/ a. b. Náznaczę ná téj Linii dwa punkty/ ieden

Nauka

Ieden ob drugiego iako chcesz dalek
to: ieden punkt nazowiem a. a dru-
gi punkt nazowiem b. Potym we-
zmi Cérkiel/ rozkrączyj ię iako rozu-
mieš/ postawjé końiec ieden Cérki-
lę na a. a drugim końcem toczac/ w-
czynj skuté kółá z iedne strone Li-
niéy: także téż z druga strone Li-
niéy druga skuté kółá wezynj.

Potym Cérkiel przestaw z punk-
tu a. na punkt b. potym stojac ied-
nym końcem Cérki-
lę na punkcie b. rozdzi-
el liniéy oby skuté kółá k-
róć nákrésil/ tak te co iest z iedne
strone liniéy/ iako y druga co iest z
druga strone. Punkt gdzie iest
rozdzielóna iedną skutą kółá/ prze-
zowiem

Miernicka.

zowiem c. a drugi punkt gdzie iest
rozdzielóna druga skutá kółá/ prze-
zowiem d. Wiedząc prostą Lineę od
punktu c. do punktu d. przez Lineę
a. b. Punkt gdzie Linea c. d. idzie/
przez Lineę a. b. przezowiem e.

Tu tedy Linea tá co idzie od pun-
ktu c. do punktu e. iest Perpendicularis.
Tu Liniéy a. b. abowiem gdzie przy-
tyka do niéy/ czyni dwa kąty proste.
Także téż Linea co idzie od punktu
d. do punktu e. iest także Perpendicularis.
do Liniéy a. b. prze téż téż przyczyn-
ne. A żeby to tak było/ tegoby sye
dowiesć mogło/ ale y kromia do-
wodów/ każdy na Figure patrząc/
obaczy że tak iest.

O Figurách.

Figur tych co na równi by-
wają/ iest początkiem tá co
iest o trzech stronách: abo
wiiem dwie stronie płacu nie sąmy-
kają/ a Figura ma zamknąć albo o-
krésić plác. A tak początek Figur
iest/ thá co iest o trzech stronách:
D tróiz

Uauka

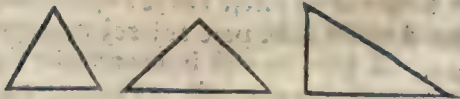
Która łaciński ięzykiem zową Triangulum, a my ią możemy zwać Klinem.

¶ Triangulus tedy albo Klin/ nie każdy iest iednaki. Abowiém ieden iest co ma wszytki trzy strony równe: a taki zową po Gręcku Hifopleuros.

¶ Drugi iest/ co dwie stronie tylko ma równe: a ten zową Hifoskeles.

¶ A trzeci iest/ co wszytki trzy strony ma nie równe: a zową ij Skalenos.

Hifopleuros, Hifoskeles, Skalenos.

¶ Drugi ieszcze rozdział ich iest/ Klin niektóry iest/ co ma kat ieden prosty: bo dwu prostych nie może mieć.

¶ Drugi iest/ co ma kat ieden tępy: abowiém drugiego tępego nigdy mieć nie może. ¶ A trzeci iest/ co wszytki trzy kąty ma koniczate.

Prosty kat.

po Klin

Miernicza.

¶ po Klinie tudzież iest Quadrangulus, Figura co ma cztery kąty.

¶ Quadranguli tedy są rozmaite: abowiém niektóry iest/ co ma wszytki cztery strony równe/ y wszytki cztery kąty proste. A takowy bedziem zwać Kwadratem.

¶ Drugi zaś iest/ co cztery kąty ma proste/ ale strony dwie naprzeciwko sobie ma dłuższe/ a dwie naprzeciwko sobie krótsze. A taki bedziem zwać Kwadratem długim.

¶ Trzeci iest/ co ij zową po Gręcku Rhombos, który ma wszytki strony równe/ ale kąty ma nie proste.

¶ Czwarty iest/ co y strony nie równe ma/ y kąty nie proste: który po Gręcku zową Rhomboides, przeto ij iest podobny Figurze téj/ co ią zową Rhombos.

¶ Ty wszytki w tym sye zgadzając/ że każda z nich ma strony dwie a dwie naprzeciwko sobie/ iednako w sedy od siebie idące: iakowe Linię łaciński ięzykiem Aequidistantes zową/ iakom przedtem powiedział.

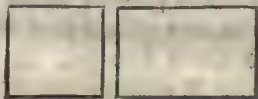
¶ Wład tho ieszcze sye w tym zgadzając/

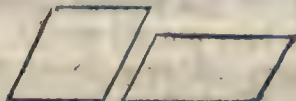
Nauczka

działa/ iż każda dwie a dwie strony
naprzeciwko sobie będące ma rów-
ne. Także też y kąty/ które są na-
przeciwko sobie dwa a dwa ma rów-
ne. I Inſy Quadranguli, okróm
tych które tu wyliczył/ mają przez
zwiſto po Grecku TRAPEZIA.

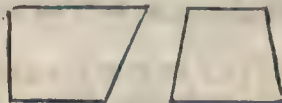
Rwadrat. Kwadrat Długi.

Rombus. Romboides.

TRAPEZIA.

I Potym są Figury o pięci węg-
łach/ o sześci węgłach/ o siedmi
węglach/ y daley.

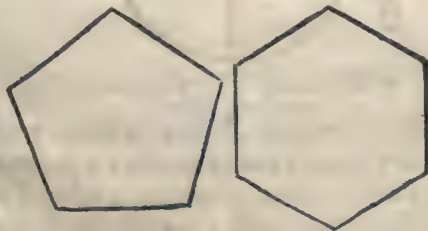
I Ty co są o pięci węgłach/ iedny
są co mają równe strony/ y równe
kąty.

Miernicka.

Kąty. A drugie są co mają strony
równe/ ale nie równe kąty. A trze-
cie są co y strony y kąty nie równe
mają. Ta Figura kiedy ma rów-
ne kąty/ niemoże być aby nie miała
mieć stron równych. A nie tylko
ta/ ale y inne które po tęg są: iako o
sześci/ o siedmi węgłach zc. Figury
z których żadna nie może mieć rów-
nych kątów/ aby nie miała też przy
tym mieć y stron równych. A tak y
ty wszystkie takż rozdziel mają/ iako
y ototy co są o pięci węgłach.

I Figura o pięci
węglach / równe
strony y kąty rów-
ne mają.

I Figura o sześci
węglach / równe
strony y kąty rów-
ne mają.

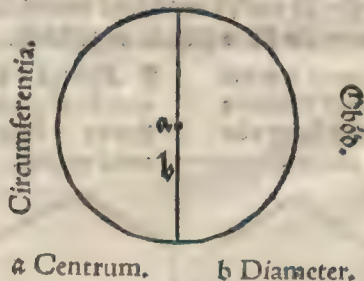

I Circulus, który po Polsku może być
rzeczón Kolo/ iest Figura na równi
D iij iedna

Włauka

jedna Linia okrążona: która Linia
zowa po łacinie Circumferentia. do któ-
rej proste Linie od średnię punk-
tu pochodzące/ wszystkie są równe.
A punkt który jest we środku Ko-
ła/ zowa się Centrum. **I** Diameter, jest Linia prosta/ która od
jednego brzegu idzie do drugiego
przez pośrodek/ to jest/ przez Centrum,
dzieląc kolo na dwie równe części.
To tedy jest Diameter Kola.

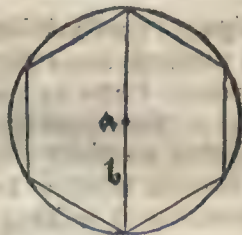

I Zásie inszych Figur co strony ró-
wne/ y kąty równe mają: a k temu
tę kątów cetnem mają/ tych takó-
wych Diameter jest Linia prosta/ która
przez pośrodek ich idzie/ i kończy się
na obie strony w kątach naprzeciw
sobie

Miernicka.

sobie leżących/ Figure na dwie ró-
wne części dzieląc. A jeśli by takó-
wé Figure kołem były okrążone/ te-
dy ich Diameter poydzie przez pośro-
dek Kola/ to jest/ przez Centrum: a brze-
giem Kola po obu stronach będzie
się kończył.

I Figurą o sześciu węgłach/
kołem opisana.

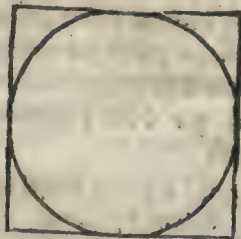
a Centrum. b Diameter.

I Okręcić albo opisać kołem którą
Figure/ z prostych linii wziętą/
zowa tho/ kiedy około niej tak by-
wa otoczona/ że się jej węglów ty-
ka. **I** A zásie w piąć kolo w Fi-
gurách/ które są z prostych linii/ zo-
wa to/ kiedy je wsadza we wnatrz
tak aby stron óney Figure tykało.
Kolo

Nauka

§ Kolo wpisane w Kwadratomu Figure.

§ Zásie Figure z prostych liniy/dru-
ga także z prostych liniy Figura o-
pisac/ to zowu/ kiedy ja zwierzchu
tak okreśa/ iż stronami swemi sye
bedzie dotykac węglow Figury o-
pisaney. A zásie wpisać/ to zowu/
kiedy we wnatrz ja wsadz w dru-
ga Figure/ tak ze sye węglami be-
dzie tykac stron tej Figury/ w któ-
rej jest wsadzona.

§ Kwadrat wpisany
y opisany.

§ Jakoweby tedy to byly Figury/
które

Miernicka.

Które na równi bywaia/ inż sye tu
powiedziato. Potym zásie iato
wiele katow/ y co za katow każda
z nich ma/ teraz tu powiem.

§ Każda tedy Figura z prostych li-
niy bedaca dwiema katami proste-
ma/ wiecéy ma niż ta co jest przed
nią nablizsa. Jako na przyklad:
Kwadrat Figura/ ma cztery katy
proste: a Kłin który jest nablizy
przed nią/ niema w sobie iedno dwa
katy proste: bo acz ma trzy katy/
ale ty trzy sa równé dwiema pro-
stem: iato Euklides piše w piér-
wszych Księgach/ co téz y ia tu w-
kaze. Niechay bedzie Kłin iaki/
który literami przewiem a.b.c. bo
tu bedziem wszytko/ tak Linie/ tak
punkty/ tak téz Figury/ literami
przewiac. Niechayie tedy bedzie
Kłin a.b.c. a niechay Linea b.c. be-
dzie pociągnięta aż do d.

Mówię iż dwa katy/ ieden który
jest

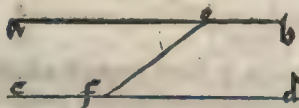
Uauka

Iest między Lineą a. c. y między Lineą c. b. a drugi który iest między Lineą a. c. y między c. d. ty dwa kąty mówię że są równe dwiema kątóm prostym: abowiem Linea prosta a. c. stoj na Liniey prostej b. d. A przedtymem powiedział/ iż kiedy Linea prosta stanie na Liniey prostej/ tedy uczyni dwa kąty albo proste/ albo dwiema prostemá równé. Kiedyż tedy to tak iest/ tedać iesli sye to okaże/ iż kąt który iest między Lineą a. c. y między Lineą c. d. ten kąt mówię iesli sye okaże/ że iest równy dwiema tego to Kłina kątóm: iednemu który iest między Lineami c. a. y a. b. a drugie^o który iest między Lineami a. b. y b. c. Jesli sye to mówię okaże/ tedy to rzecz nie będzie pochybna/ iż ty trzy kąty tego Kłina będą równe dwiema kątóm prostym. Ale żeby kąt który iest między Lineami a. c. y c. d. był równy dwiema kątóm/ iedne^o który iest między Lineami c. a. y a. b. a drugie^o co iest między Lineami a. b. y b. c. tho sye z tąd okaże/ kiedy na dwie

Linee

Miernicka.

Linea Equidistantes, to iest/ które od siebie wszędzie iednako idą: kiedy mówię na takowé dwie Linie przyydzie Linea prosta/ tedy dwa a dwa kąty które sye y tam y sam przetkają/ będą równe ieden drugiemu. Jako na przykład: Niechay będą dwie Linie proste/ iednako od siebie idące: Linea a. b. y Linea c. d. Niechże na thy dwie padnie Linea e. f.

Tu nie trzeba przedłużać dowodu/ bo y sam wzrost to widać/ iż kąty te które są y tam y sam położone/ dwa a dwa ieden drugiemu są równe: iako kąt między Lineami a. e. y e. f. iest równy drugiemu/ który iest między Lineami e. f. y f. d. Także też kąt co iest między Lineami b. e. y e. f. iest równy temu co iest między Lineami e. f. y f. c. I Zásie kiedy przez Linie proste/ które iednako od siebie

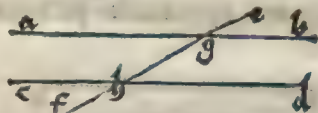
¶ ij

wszedy

Uauka

wtedy idą/przyjdzie Linea prosta/
tedy kąty co są ze wnątrz/ są równe
nie kątów tym/ co są naprzeciwko
im we wnątrz. Niech będą Linie
proste/ iednąko od siebie wtedy będą
dane a. b. y c. d. przez te niech będzie
Linea prosta przewiedziōna e. f. a
mieysca tedy rozdziela dwie Linie
niech będą g. h.

Tu zaśie y sam wzrok wskazuje/ iż
kąt który ze wnątrz leży między Li-
neami e. g. y g. b. iest równy kątowi
który we wnątrz naprzeciwko temu
iest/ między dwiema Lineami/ mie-
dzy g. h. y h. d. Także też kąt mie-
dzy f. h. y h. d. iest równy temu co
iest między h. g. y g. b.

¶ Zaśie kąt między Lineami e. g.
y g. a. równy iest kątowi który iest
między g. h. y h. c. Także kąt mie-
dzy f. h. y h. c. równy iest kątowi
między h. g. y g. a. bedacemu. To
wskazawszy/ przystąpię do tego com
wzieli

Miernieka.

wzieli przed sye. Wezmieć tedy zaśie
Lin a. b. c. tak aby Linea b. c.
była pociągniōna do d.

Niechayże Linea prosta będzie w-
czyniōna Equidistans, to iest/ któraby
od Liniey b. a. wśedzie iednąko sła-
takowa mówię niechay będzie Li-
nea c. e. Gdyż tedy na ty dwie Li-
nie proste iednąko od siebie będące/
przystła Linea prosta a. c. tedyć k-
ty które sye y tam y sam przekłada-
iż/ iako iest kąt między b. a. y a. c.
y drugi co iest między a. c. y c. e. ty
dwa mówię są równe sobie. Ale iż
zaśie tyż dwie Linie proste/ iedną-
ko od siebie wśedzie idące/ przestła
Linea prosta b. d. tedyć kąt który
iest ze wnątrz między Lineami e. c.
y c. d. iest równy kątowi który iest
we wnątrz między Lineami a. b. y
b. c. A tak wszytek kąt który iest
między a. c. y c. d. iest równy dwie-
ma zaraz kątów/ to iest/ kątowi co
wzieli

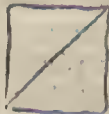

Nauka

Iest między b. a. y a. c. y co iest mier-
dzy a. b. y b. c. A tak ty dwa katy z
trzecim który iest między a. c. y c. b.
dwie ma prostym katom są równe.
Trzy tedy katy Kłina / są równe
dwie ma katom prostym.

I Ale iż Figura każda która iest na
cztery wegły / dzieli się na dwa Kłi-
ny / a dwa Kłiny mają katy czter-
prostym katom równe : z tad się o-
kazuje / iż Figura na cztery wegły /
ma katy swe czterem katom prosty
równe / tak iż dwie ma katom pro-
stymi przenosi katy Kłina iednego.

Klin.

Klin.

Przetoż y inszych także porząd Si-
gur katy poslednich / przenosi katy
tych co przed nimi są Figur / dwie
ma prostymi katom. Ponieważ
Figury porząd iedną za druga idac
iednako co dalej to więcej weglów
mają.

Miernicka.

mają. Jako na przykład: Pierwsza
ma trzy wegły / druga po niej ma
cztery / a po niej druga pięć / a po
niej zaś sześć. Jako tedy katy
Figury they co iest na cztery we-
gły / dwie ma katom prostymi prze-
nosi katy they Figury / która iest
przed nią : to iest / Kłinowe katy.
Tak też katy Figury o pięci we-
glów / dwie ma katom prostymi
przenosi katy przedniejszej Figu-
ry / która iest na cztery wegły.

Także też y o drugich porząd ma
być rozumiano : abowiem thu po-
rząd iednako każdej przybawa ied-
nym wegłem / ic. Przeto też iedną
ko katy iedney przenosi katy dru-
giey. I Z tadże też poznąć y katy
Figury każdej / która ienylkie stro-
ny y katy ienylkie ma. Takich m-
wie Figur katy z tad poznąć / iako
wiele który w sobie ma : abowiem
iesli trzy katy każdego Kłina są ró-
wne dwie ma prostym / tedy Kłina
tego który wszytki trzy strony y ka-
ty ma równe / każdy kat ma dwie
części prostego katu / a trzeciej mi-
nie dosta-

Uauka

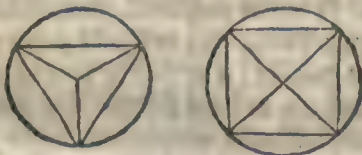
nie dostawa. Także też/ ponieważ
katy każdej Figury na cztery we-
gły/ są równe czterem prostym ka-
tóm: tedyc tey Figury która wszyt-
ki cztery strony y katy ma równe/
každy kąt iest prosty. Zásie/ po-
niemaz katy każdej Figury o pięci
węgłóu/ równe są pięci katóm pro-
stym: tedyc tey Figury która wszyt-
ke pięć stron y katów ma równych/
takowey mowie Figury každy kat
ma w sobie ieden prosty kat/ y dru-
giego piąta część. A tey co o sześci
węgłóu iest/ katy: ponieważ są ró-
wne osmi prostym/ tedyc kat tey co
ma wszytke sześć stron y katów ró-
wnych/ będzie miał w sobie kat ie-
den prosty/ y drugiego trzecia część.
Według tego też y o drugich ma
być rozumiano.

¶ Może też iestże inszy obyczaiem
poznać/ iako každy kat iest wielki.
A to tak: Okręś Kołem Figure/ któ-
re y sy chceś dowiedzieć kata/ iako
wiele w sobie zamyka: a potym do
pośrodku Kola/ który zową Centrum
wiedz Linie proste z każdego kata.

Ty katy

Utiernicka.

Ty katy które sye tak do pośrodku
zbiega/ są równe czterem prostym/
a každy z nich iest katem Klina: a
każdego Klina trzy katy/ są równe
dwóm prostym. Jesli tedy beda
około Centrum trzy katy/ (co musi być
iesli Kłm kołem okręśi) a ty trzy
są równe czterem prostym: tedyc ie-
den z nich będzie miał w sobie kat
prosty ieden/ y drugiego trzecia część.

Ten tedy kat z tego Klina w któ-
rym iest odcięsy/ zostana dwa/ w
których obu nie będzie cały kat ie-
den prosty: abowiem obadwa tylko
dwie części prostego kata beda mieć/
a trzecia im będzie nie dostawać.
Ty tedy obadwa katy/ są ieden kat
Klina okręśionego albo opisanego
kołem: abowiem po połowicy kata
iego mają. Tymie też obyczaiem y
na inszych Figurach sye wkażać mo-
że.

¶

Poty

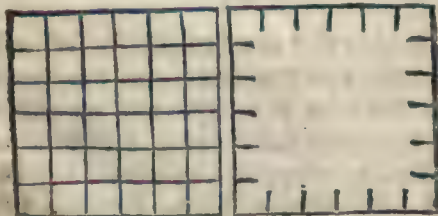
Nauka

I Póty iest o kaciech figur tych/ co
na równiey bywają z prostych Li-
niy. Potym przystąpię do tego/
iako by sye náleśc tho y wkazać mo-
gło/ Jako wielki iest który plac tá-
kowych figur/ y iako w nim wiele
iust. **I** Tá tedy Figurá com ię
współ Kwadratem przerwiał/ która
ma wszystkie strony równe/ y wszystkie
kąty cztery proste. Także też Si-
gura/ którą nazwał Kwadratem
długim/ która ácz wszystkie cztery ką-
ty ma proste/ á wszakże większa iest
na dłużą á niż na szerzą. Ty mówię
Figury takowe obiedwie łączno mo-
gą być pomierzone. A to tak: Naa-
pród trzeba sye dowiedzieć y obli-
czyć/ iako wiele która ma na dłużą
y na szerzą : á potym liczbe szeroko-
ści/ masz wieść na liczbe długości.
czego tu przykład dam : Niech be-
dzie plac na cztery węgły/ sześć ko-
łec maigac na dłużą/ á sześć na sze-
rzą/ tak aby wszystkie cztery kąty tego
placu były proste. Już wiess wiel-
go iest na szerzą y na dłużą: wiedzi-
sz liczbę te co iest na szerzą/ na drugą
liczbę

Miernicka.

liczbe co iest na dłużą/ mówięc tak:
Sześciórą sześć/ wezmi trzydziści
y sześć. A to iest liczba wszystkiego
placu/ trzydziści y sześć łokiet kwá-
dratowych : to iest/ takowych słu-
k które są na łokciu na dłużą y na sze-
rzą. Takowych mówię słu-
k trzydziści y sześć ma wszystkie plac ten/
o którym sye tu piše/ że iest na sze-
ści łokiet na dłużą y na szerzą/ iako
tu widzisz na tej Figurze.

I Plące Kwadratowe/ po sześci łokiet
obadwa mając na szerzą y na dłużą : z
których ieden iest rozdzielón na Kwadra-
towe łokcie/ tymże obyczajem y drugi też
może być rozdzielón.

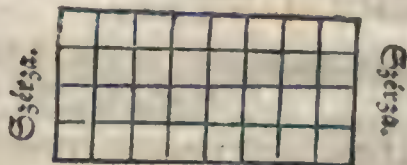
I Niech będzie drugi plac/ cztery
łokcie na szerzą/ á osm na dłużą/ tak
żeby dwie á dwie stronie naprzecia-
wko sobie były równe/ y kąty też aby
były

Uauka

były proste. Jeśli chcesz wiedzieć wiele ten wszytek płac ma w sobie/ wiedz liczbę która jest na szerzą tego płacu/ na liczbę która jest na długo/ tak mówiąc: Czwórą osm/ czyni trzydzieści y dwa. Miał wszytek płac/ trzydzieści łokiet kwadratów y dwa/ iako też tu to możesz zliczyć na Figurze.

Długo.

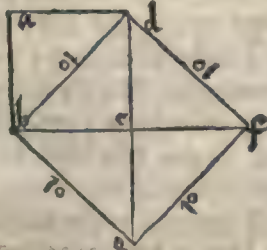
Długo.

I Płac tedy ten/ mniejszy jest niż pierwszy cztermi łokciami kwadratów: bo pierwszy ma w sobie trzydzieści y sześć łokci kwadratów/ a ten trzydzieści y dwa tylko. Tak tedy takowe dwie Figury bywaia pomierzone iacno.

I Może też sama Kwadratowa Figura być pomierzana drugim obyczajem/ a to tak: Dowiedziawszy się iako

Miernictwa.

Iako wielki jest Diameter, to jest Linia/ która wszytek Kwadrat od kątá do kątá na dwie równe części dzieli. Tego Diameteru mówię potowice wiedz na wszytek Diameter. Iako na przykład: Jeśli Diameter będzie na dziesięci łokiet/ weźmi pól liczby tej/ to jest/ pięć łokiet/ wiedzże ią na całą liczbę/ to jest/ na dziesięć/ mówiąc tak: Pięćorą dziesięć/ w czyni pięćdziesiąt. A to jest summa wszytkiego Kwadratu/ który ma na dziesięci łokiet Diameter: pięćdziesiąt łokiet Kwadratowych/ to jest/ sztuk takowych co są na łokciu na długo y na szerzą. A tho żeby tak było/ może się dowodnie włożyć na Figurę.

Tłuch będzie Kwadrat a. b. c. d. wszytki strony y kąty równe mając. S iij Tłuch

Uauka

Niech będzie Diameter b. d. na dziesięć lokiet / dzieląc ij na dwie równe części. Wczynię według tego Diameteru drugi Kwadrat d. b. e. f. tak żeby wszystkie cztery strony miał równe / to jest / na dziesięć lokiet. Ten większy Kwadrat / tyle dwoie więcej ma w sobie a niż mniejszy: Abowiem Kłin b. c. d. który jest połową Kwadratu mniejszego / ten mówię Kłin jest czwierać Kwadratu większego / iako thu widzisz na Figurze. Ale iż połowicą mniejszego Kwadratu / wczyni ćwierć większą: tedy bez pochyby dwie połowicy mniejszego / wczynią dwie ćwierci / to jest / połowice większego. A tak połowicą większego tylka jest iako wszystkie mniejszy: a wszystkie większy tylki iako dwa mniejsze. Zliczże tedy wiele jest w tym większym: wież liczbę szerzą / na liczbę dłużej / tak mówiąc: Dziesięćiora dziesięć / wczyni sto. To jest summa wszystkich Kwadratu / sto lokiet Kwadratowych. A mniejszego Kwadratu / ponieważ ma w sobie połowice większego /

summa

Miernicka.

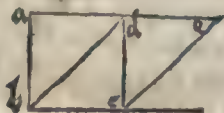
summa będzie pięćdziesiąt lokiet / która summa pochodzi / kiedy kto poł Diameteru / to jest / pięć lokiet wież na cały Diameter, to jest / na dziesięć / iakom rzekł.

Figura zaś która zową Rombos, co ma wszystkie cztery strony równe / ale kąty ma nieproste. Także też Figura co iż zową Romboides, która dwie a dwie stronie naprzeciwko sobie ma równe / ale nie jest tak na szerzą iako na dłużej / ani prostych kątów ma. Ty dwie Figury / ponieważ nieproste kąty mają / nie mogą być pomierzone tym obyczajem / iako Kwadratowa y długi Kwadrat Figury. Ale kiedy wczynisz Figure z prostymi kątami / między tymiż Liniami iednąko od siebie idącymi / między którymi jest która z tych to Figury / jeśli mówię wczynisz iż tak żeby była o iednym dnie z którą thę co nieproste kąty mają / tedy thę Figury z prostymi kątami / będzie tyłkaj iako jest y ową z nieprostymi kątami. Abowiem Figury o czterech węgłach / co mają dwie a dwie Linie iednąko

Uauka

Iednako od siebie idace/ a ktemu tes
beze o iednym dnie sa/ y miedzy ied-
nymi sa Liniami iednako od sie-
bie idacyimi: takowe Figury sa ro-
wne/ iako Euklides w pierwszych
Dziełach pise: co też y ta rzu tas
eno wkazac chce.

Niech bedzie Kwadrat a.b.c.d.
y Rhomboides b.c.d.e. oboje o iednym
dnie b.c. y miedzy iednymi Liniami
mi równo od siebie idacyimi/ to jest/
miedzy Linea b.c. y miedzy Linea
a.e. ktore to dwie Linee sa equidistantes
miedzy soba/ to jest/ iednako od sie-
bie ida/ nie nachylajac syc ku sobie/
ani syc odchylajac iedna od dru-
giey/ ic. Mowie iz Rhomboides Fi-
gura b.c.d.e. jest równa Kwadratowi
a.b.c.d. Abowiem iz ty dwie
Figury sa takowe/ co maa dwie a
dwie Linie iednako od siebie ida-
ce: a ztadze dwie a dwie strony ich
naprzeciwko sobie/ takze też y kuty
ich dwa

Uwierniaka.

ich dwa a dwa naprzeciwko sobie sa
równe: przetoż Linea a. d. jest ro-
wna Liniei b. c. ztad iz naprzeciw-
ko sobie sa. Takze też Linea b. c. ró-
wna jest Liniei d. e. A przetoż też
Linea a. d. równa jest Liniei d. e.
ponieważ obiedwie sa równe iedney
Liniei b. c. Zasje/ a. b. Linea/ ró-
wna jest Liniei d. e. nie tylko prze-
to że naprzeciwko sobie sa/ alej prze-
to że sa Linie Kwadratowej Figu-
ry/ ktora wszytki strony równe ma.
Dwie tedy Linie d. a. y a. b. dwie
ma Liniam c. d. y d. e. sa równe.
Ale iz kat który jest miedzy Linia-
mi a. d. y d. e. jest prosty/ ponieważ
jest Figury Kwadratowej/ ktora w
szytki cztery kuty ma proste. A Li-
nea prosta d. c. czyniac ten kat/
przytyka do Liniei też prostej a. e.
dla tego y drugi kat z druga stro-
ne/ który jest miedzy ta to Linea
d. c. y miedzy Linea e. d. musi też
być prosty: bo Linea prosta z obu
do drugiey prostej przytykajac/ nie
czyni iedno dwa kuty/ albo prosta/
albo dwiema prostym równe. Ztad
z Lin

Nauka

§ Linea d. c. przytykając do drugiej / czyni po iednej stronie kąt prosty / przeto y po drugiej stronie kąt musi być też prosty. A sye / ieżeli był większy albo mniejszy niż prosty / tedychy była Linea do drugiej przytykając / czyniła więcej albo mniej niż dwa proste kąty / co być nie może. Gdyż tedy ten kąt między Liniami e. d. y d. c. jest prosty / a ten co jest między d. a. y a. b. też jest prosty / przeto tedy dwa kąty są równe. A iż sobie są równe / y temu Linie między którymi leżą ienylkie mają: przeto y trzecia Linea / trzeciemy musi być równa: Linea mówię d. b. Liniey e. c. A także klin a. b. d. musi być równy klinowi c. d. e. Abowiemy iako Euclides piśe / Kiedy dwa kliny będą takowe / iż dwie strony iednego będą równe dwiema stranom drugiego / a k temu kąty które są między tymi równymi stranami / będą równe między sobą / tedy y trzecia strona / albo dno iednego / będzie równe dnu drugiego / y wszytek klin drugiemu

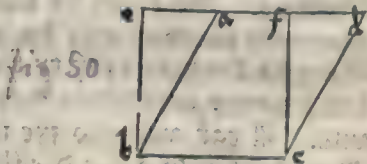
Miernicka.

giemu klinowi będzie równy. A gdyż tedy sye to tu nąjdzie w tych dwu klinów / że dwie strony iednego / są równe dwiema stranom drugiego. A kąty które są między tymi równymi stranami / są też równe: abowiemy oba proste są / przeto y trzecia Linea / która jest iakoby dno iednego klinu / będzie równa takowemuż Liniey drugiego: y klin wszytek / drugiemu także klinowi będzie równy. Gdy tedy spólny co w posrodku jest klin b. c. d. przydasz y do tego y do owotego / tedyc będzie Figury co z tego przydawania wrost / iako Kwadrat y Romboides, muszą być równe. Bo kiedy do dwu rzeczy równych przydasz tyle do iednej iako y do drugiej / tedy te rzeczy co będą z tego przydania / będą też równe. A takż wskazało sye iasnie / że Kwadrat cały a. b. c. d. całej Figury Romboides b. c. d. e. jest równy. I Tóż też może być wskazano na Rombum, co sye wskazało na Romboides, uczyniwszy Figure / coby miała wszytki cztery kąty proste / o tymże

Matka

dnie które ma Rombus, tak aby obie
dwie tak Rombus, tak też y ta co k
ty proste ma/ były między iednymi
Liniami/ iednako od siebie idący
mi/ tho iest/ między zwierzchnia y
między odspodnia. Jako na przy
kład: Niech będzie Rombus a. b. c. d.
Niechże też będzie Figura z prosty
mi kątami/ dwie a dwie Linie na
przeciwko sobie mając równe/ y i
ednako wśedzie od siebie idące : a
niechay będzie o iednym dnie z Rom
bus Figura/ y między iednymi Li
niami iednako od siebie idącymi/
niech z nim będzie. Taką mówie
Figurą niech będzie e. b. c. f.

Tu iako widzisz Linea a. d. iest
równa Liniei b. c. bo tho są dwie
stronie Romba Figury/ która wśyt
ki cztery strony ma równe. Zasiel
tęże Liniei b. c. iest równa Linea
e. f.

Miernicka.

e. f. abowiem to są dwie Linie na
przeciwko sobie Figury tej która dwie
a dwie stronie naprzeciwko sobie ma
równe. A tak/ ponieważ ty dwie
Linie/ Linea e. f. y Linea a. d. są
równe iedney Liniei b. c. tedy y
między sobą też muszą być równe:
Linea mówie e. f. z Linea a. d. Ale
gdy dwu równych iednako wymieś/
tak wiele iedney iako y drugiey/ te
dy ośtątki co po więcej obu zostaną/
będą też równe. Odéymyś tedy od
Liniei a. d. Linia a. f. także też od
Liniei e. f. odéymy Linia a. f. po
niemaz tedy żeś dwu tych równych
iednako wia/ tedy Linea e. a. y Li
nea f. d. co zostały/ będą też równe.
Gdyż sye tedy to okazało/ że Linea
e. a. iest równa Liniei f. d. Trzeba
daley obaczyć/ że też Linea e. b. iest
równa Liniei f. c. abowiem tho są
dwie stronie naprzeciwko sobie Fi
gury e. b. c. f. która dwie a dwie stro
nie naprzeciwko sobie ma równe.
A kąt też / co iest między Liniami
a. e. y e. b. iest prosty/ przeto że iest
kąt Figury e. b. c. f. co wśytki cztery
kąt

Nauka

Katy ma proste. Także też y długi kat/co jest między Liniami c. f. y f. c. jest też prosty: bo jest teżże Figurę co wszystkie katy ma proste. A iż ten jest prosty/ tedy y ten musi być prosty/ co jest z drugą stronę Liniey f. c. który między Liniami d. f. y f. c. leży: abowiem Linea c. f. prosta/ przytykając do Liniey prostej e. d. czyni dwa katy/ które muszą być albo proste/ albo dwiema prostemá równe. Gdyż tedy z iednej strone jest prosty iakóm rzekł/ tedy y z drugą stronę musi też być prosty. A sye/ tedy tá Linia prosta/ do drugiey prostej przytykając/ czyniaby albo wiecéy/ albo mniej niż dwa katy proste/ co być nie może. Gdyż tedy ten to kat między Liniami d. f. y f. c. jest prosty/ a on też także co jest między a. e. y e. b. jest prosty/ ponieważ oba proste są muszą być sobie równe: bo wszystkie katy proste/ między sobą są równe. Ponieważ tedy są równe thy dwa katy/ y między Liniami równymi leży: abowiem wkażato sye tho/ że

Linea

Miernicka.

Linea a. e. jest równa Liniey d. f. a Linea e. b. jest równa Liniey f. c. Iż mówię thy dwa katy są równe/ y między równymi Liniami leży: tedy y trzecia Linea b. a. jest równa trzeciey Liniey c. d. y wszystkiey Klin a. c. b. jest równy wszystkiemu Klinowi d. f. c. według nauki Euclidowey: iakó wyszy powieidiał. Do tych tedy dwu Klinów równych/ przyday tak wiele do iednego iakó do drugiego. Przyday do Kliná a. e. b. Figure o czterech węgłach a. b. c. f. z tego wszystkiego będzie Kwadrat długi e. b. c. f. Przyday do drugiego Kliná/ to jest/ do d. f. c. też Figure a. b. c. f. a będzie z tego wszystkiego Rombus a. b. c. d. Ponieważes tedy tu do dwu Klinów równych iednáko przydał/ tak wiele do iednego iakó do drugiego/ tedy ty rzeczy co z tego przydania wrosły/ iakó jest Kwadrat e. b. c. f. y Rombus a. b. c. d. muszą też być równe. A to jest com wkażać chciał/ iż Kwadrat długi e. b. c. f. jest równy Rombowi a. b. c. d. Jesliż tedy chcesz wiedzieć/ iakó

Nauka

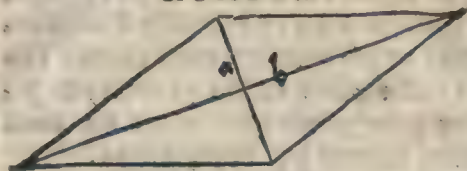
takó wiele ma w sobie Rombus, po-
mierz Kwadrat długi/ według na-
uki wyższej napisanej: a takó wiele
w nim naydzieś/ takó wiele roz-
miej być w Rombum: ponieważ tby
dwie Figury równe są między so-
bą. Tymże też obyczajem pomię-
rzyś Figure Romboides.

Może też iestże inšym obyczajem
Figurá Rombus takno być pomię-
rzana. A to tak: Weźmí Diametrum od
kątá do kątá/ który Rombum będzie
dzielić ná dwóje: y drugi zaśie Di-
ametrum z drugiey strony od kątá do
kątá/ tak że ty dwa Diametry ná
krzyż póyda. Potym dowiedz się
miary obudwu/ wiedźże pól liczby
iednego ná całą liczbę drugiego.
Jako ná przykład: Jeśli ieden Dia-
meter będzie ná sześci łokiet/ a drugi
ná osmi: wiedź pól liczby iednego
ná całą liczbę drugiego/ mówiące
Trojá osmi/ albo czworá šest/ weź-
ni cztery y dwadzieścia. A to iest
summa Rombá Figury/ której Dia-
meter ieden iest ná šest łokiet/ a dru-
gi ná osmi: cztery y dwadzieścia
łokiet kwadratowych.

Inż

Miernicta.

ROMBUS.

Inż tedy wieś obczay/ takó po-
mierzyć maś Figury tye co dwie á
dwie stronie naprzeciwko sobie má-
ią równe/ y wśedzie iednáko od sie-
bie idące: to iest/ Kwadrat/ długi
Kwadrat/ Rombum, y Romboides. Gdyż
tedy inż wieś/ takó té to Figury po-
mierzyć maś/ nie trudno y Alin po-
mierzyć możęś umieć. Abowiem
Alin/ kiedy która z tych czterech Fi-
gur przereczonych/ będzie z nim o
iednym dnie/ y między iednymi Li-
niami prostymi/ iednáko od siebie
idące: tedy Alin tye Figury takó
wey połowice będzie mieć. Jako ná
przykład: Niech beda dwie Linie
proste/ iednáko wśedzie od siebie
idące/ Linea a. c. y Linea b. f. We-
czynże między tymi Liniami Kwá-
drat

Nauka

diat a. b. c. d. y Rōboides b. c. d. e. oboie o iednym dnie: rozdzieliżę Kōrąkol-
wiek z tych dwu na dwa równe kli-
ny: abowiēm każda ze czterech Fi-
gur przereczonych / może na dwa
kliny równe być rozdzieloną.

Chceśli tedy Kwadrat/ chceśli
Romboides rozdzieli/ iakom rzekł. Jesli
rozdzielić chceś Kwadrat/ iakotols-
wiek ij rozdzieliś na dwa równe kli-
ny/ zawsze ieden Klin z tych dwu
będzie o iednym dnie z Figura Rom-
boides, y między iednymi Liniami ie-
dnako wszedzie od siebie idącymi.
Abowiēm iesli rozdzieliś Kwadrat
prostą Linia od kątá a. do kątá c.
tedy Klin a. b. c. będzie o iednym
dnie z Figura Rōboides b. c. d. e. y mie-
dzy iednymi Liniami prostymi ie-
dnako od siebie idącymi: tho iesť
między a. e. y między b. f. Także też/
iesli inaczey rozdzieliś Kwadrat od
b. do d.

Miernicka.

30

b. do d. tedy Klin b. c. d. będzie także
o iednym dnie z Figura Romboides, y
między iednymi Liniami prostymi
iednako wszedzie od siebie idącymi.
Ale żeby ten Klin takowy co iesť o
iednym dnie/ y między iednymi Li-
niami prostymi iednako od siebie
idącymi/ z Figura Rōboides: żeby mó-
wie ten Klin takowy/ miał połow-
wice tego co ma Romboides, tho nie-
trudno włożyć: abowiēm Klin a.
b. c. także też Klin b. c. d. Kwadra-
tu a. b. c. d. ma połowice: a Kwá-
drat a. b. c. d. iesť tylkiż iako y Rom-
boides b. c. d. e. abowiēm o iednym dnie.
Ja oboie/ y między iednymi Linia-
mi prostymi iednako od siebie idą-
cymi. A tak Klin a. b. c. także Klin
b. c. d. ponieważ pól Kwadratu ma/
a w Kwadracie tyleż iesť iako y w
Romboides, tedyć połowice tego musi
mieć co ma Romboides. Tymże też
obyczajem/ kiedy Figure Romboides iá-
kokolwiek rozdzieliś na dwa Kliny
równe/ tedy ieden Klin będzie o ied-
nym dnie z Kwadratem/ y między
b ij iednymi

Uauka

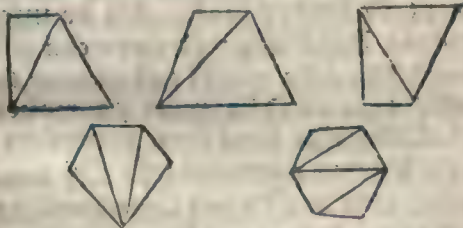
iednymi Liniami prostymi iednak
od siebie idącymi. A ten Klin/ po
niemaj połowice ma Figury Rom
boides, przeto też poł tego ma co
Kwadrat. I Tóż też na długim
Kwadracie/ y na Rombum sye może u
kazać co na Kwadracie y na Rom
boides sye ukazało. A tak z trójkola
wieł Figura z tych czterech Klin bez
dnie o iednym dnie/ y między iednym
ni Liniami prostymi wszedzie ieda
nako od siebie idącymi: tedy they
takowey będzie miał połowice.

Przetóż/ Kiedy chcesz Klin iaki po
mierzyć/ wezmi która z tych czterech
Figur/ tak z by była o iednym dnie
z nim/ y między iednymi Liniami
prostymi iednak od siebie idącymi
ni: potym pomierz te to Figure/
według nauki wyżej napisanej / a
co narydiesz w niey / tego połowice
ón Klin będzie mieć.

I Toć iest obyczay / według którego
go Klin zmierzyc możesz: a zed też
będziesz mógł mierzyć inśe Figure/
o których mierzanin sye ieszcze nie
pisało:

Miernicka.

pisało: iako sa na czterzy wegly/
które Trapezia zowa: także też o pisa
ci o sześci weglów/ ic. abowiem wo
sytki sye dziela na Kliny. A tak/
tymże obyczajem którym y Kliny
moga być pomierzane. Przetóż
trzeba wiedzieć / iakoby na Kliny
miały być rozdzielone. I Dwoiatki
tedy do tego iest obyczay. I Piera
wszy iest ten: Podprawić dna pod
ich katy/ iako na przykład masz.

I A drugi obyczay: Położymy w
pośrodku ich Punkt/ który zowa
Centrum, z każdego kątá Linia prostá
wiesć do niego: iako tu widzisz.

z iij

Abowiem

Uauka.

Abowiém Kłm/ iest poczetek kłm
kdey Figury/ y każda Figura z Kłm
nów sye składa/ y na Kłm sye dzieli.
¶ Ty tedy Figury/ które z prostych
Linij są/ tym obyczátem mogą być
pomierzóné.

¶ Ale Kóło/ iż nie iest z prostych
Linij/ przetoż starodawnym y ma-
drym Geometrom trudność zada-
wáto/ iáko y którym obyczátem by-
ć mieli pomierzać. Mierzylí ié iá-
dni ták/ dumdzy inák. Ale do mie-
rzánia Kółá/ naprzód potrzeba iest
wiedzieć/ iáko wielki iest Diameter, to
iest/ Linea co idzie przez pośrodek
Kółá/ dzieląc ié na dwie równé cze-
ści. Potym potrzeba iest/ áby wie-
dział iáko wielka iest Circumferentia, to
iest/ Linea która w okrag idzie cży-
niac Kóło. Diameter tedy naprzód
zmierzysz iáko wielki iest/ á ztéd za-
sie dowiesz sye iáko wielka iest Cir-
cumferentia: ábowiém Circumferentia iest
ták wielka/ iáko trzy Diámetry/ y
siódma część Diámetru bez mále-
go kłstá: tájze téj téy trochy zná-
cznie po-

Miernicka.

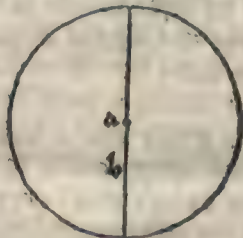
cznie powiedzieć nie może. Dam
ná przykład: Jesli Diameter będzie ná
siedmi łóćci/ ted y Circumferentia będzie
mieć tylé troie: to iest/ ieden y dwa
dziesięć łóćci/ y nád to iestże siód-
ma część/ to iest/ łóćcie ieden przez
kłstá bázno mátego á nieznácznéj:
wszystkiego tedy będzie mieć Circumfe-
rentia dwadziestą y dwa łóćciá.

Tákjze téj/ gđjie Kóło będzie mieć
Diameter ná czternaście łóćci/ tám
Circumferentia będzie mieć trzy kroć cz-
ternasćie: to iest/ czterdzieści y dwa
łóćciá/ y nád to iestże siódma część/
to iest/ dwa łóćciá: ták iż wszystkie-
go będzie mieć Circumferentia czterdzie-
ści y cztery łóćcie. Táć tedy Diá-
metru sye dowiedziawszy/ doliczyysz
sye iáko wielka téj iest Circumferentia.
Potym masz obázczyc/ iż Circumferen-
tia wśedzie iednáko od Centrum idzie
w okrag ná puł Diámetru. Jáko
ná przykład: Niech będzie Kóło/
májac Diameter ná czternaście łó-
ćci: te go Kółá Circumferentia iest ná
czterdzieści y ná czterech łóćci. Tá-
tedy

Nauka

tedy Circumferentia iako Centrum. Iżto
wspędzie iedną na pul Diámetru/
to iest/ná siedmi łokiet. Circumferentia
tedy thu iest miásto dłużey/ á pul
Diámetru iest miásto sęrzey.

a Centrum. b Diameter.

Atoby tedy chciał wiedziéć/iako
wiele w tym Kole iest/ potrzeba do
by thu liczbe sęrzey wiédt ná licza
be dłużey. Jedno że thu dłuza nie
iest po dwu stronu/ale tylko po ier
dney: ábowiem po iedney stronie
iest Circumferentia, á po drugiey niemáś
nie iedno Centrum, to iest/ Punkt sęre
dni. A tak ná drugą stronę trzeba
odłożyć połowice Circumferencyey/
aby tho było miásto dłużey drugiey
strony: ponieważ dłuza ma być ie
dnako

Miernicka.

dnako po obu stronách do mierzą
nia. A tak/ rozumiejąc iakoby dłu
za tu była po dwu stronách ná dwu
ná dwudziestu łokci/ (ak cwiem ze
czterdzieści y ze czterech/ iest polo
wicá dwadzieściá y dwa) á sęrza
ná pul Diámetru/to iest/ná siedmi
łokiet. Wiédz liczbe sęrzey ná licza
be dłużey: siedm troy dwadzieściá
y dwa / wiele wezynia: kiedy pilno
zliczyś/ naydzieś pultora stá y czte
ry Kwádratowych łokiet.

J Durerus y Forcyns nápisali oby
czay / iako kto może wezynić Kwá
drat tylki iako Kolo. A to tak: We
czyni Kwádrat/ ktoryby miał Diami
ter piątą częśćią wietśy/ á niż Kolo
ma. Czego przykład dam: Niech
będzie Kolo iakie/coby Diameter miá
ło ná czterech łokci/ iesli chcesz mieć
Kwádrat/ coby tylé miał w sobie
iako to Kolo/ wezyni takowy Kwá
drat/ coby Diameter miał ná pięci
łokiet. Także też/ iesli Kolo ma

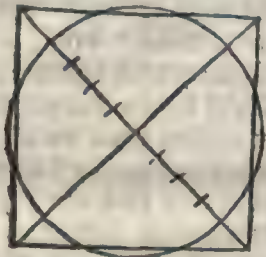
J

Diameter

Nauka

Diameter na osmi lokiet/uczyni Kwadrat/ tylko coby miał Diameter na dziesięci lokiet. A według tęg nauki/ nie trudno będzie Kolo zmierzyc.

Abowiém kiedy Kolo będzie/któregoby Diameter był na osmi lokiet/ tedy już sobie rozumiém/ iakoby był Kwadrat/ którego Diameter jest na dziesięci lokiet. Weźmiś puł Diameteru tego/ to jest/ pięć lokiet/ wiedźże to na cały Diameter, to jest/ na dziesięć/ mówiąc tak: Piećiona dziesięć/ uczyni pięćdziesiąt. A to już będzie summa Kola takowego/ co ma Diameter na osmi lokiet/ według tego

Miernicka.

Dług tego tu postęptu mówię. A jeśli chcesz według pierwszég nauki to Kolo zmierzyc/ przód obacz iako wielka jest Circumferentia, albo Obwód tego Kola. Circumferentia iakom rzekł każda ma trzy Diamenty/ y siódmą część Diamentu. Gdyż tedy tu Diameter jest na osmi lokiet: weźmi to trzy kroć/ a będziesz mieć dwadzieścia y cztery lokcie: przydayże jeszcze ktemu siódmą część z osmi lokiet/ a będziesz wszystkiego mieć 32 1/2 dwadzieścia y pięć lokiet/ y siódmą część lokcia. A to jest Circumferentia tego Kola. Weźmiś puł Diameteru cztery lokcie/ wiedźże ie na puł Circumferencyę/ to jest/ na pultresćianastá lokcia/ y na czwartą część lokcia: a naydźies summa wszystkiego 30 1/2 pięćdziesiąt lokiet Kwadratowych/ y dwie siódmé części lokcia Kwadratowego. Z ta liczba troche sye nie zgadza óna co jest według Durerowég y Forcynusowég

J ij węg

Nauka

węy nauki: bo óndzie było pięćdziesiąt/ a tu pięćdziesiąt y dwie siódme części. Masi tedy dwie nauce/ y mozesz używać której chcesz: iedno wiedz/ żeć pierwsza nauka iest pewniejszy/ a niż ta co ia Durer y Forcyus napisal.

¶ Toć iest obyczay mierzenia Placów/ według pisanía Greków y Latynów/ krótko wkazany. Teraz zaś sie iako naszymi Miernicy zwykli mierzyć/ krótko powiem.

¶ Mierników nawieczey iest w Mazowsiu niż gdzie indziej w Bozonie/ indziej ich nie tak wiele: a w Polsce trudno sie którego dopytać.

¶ Miara też nie wszędzie iednaka iest: w Prusiech/ w Mazowsiu/ w Litwie/ na Włoki mierzą. w Wielkiej Polsce na Szlady. w Małej Polsce y w Rusi na lany.

¶ Włoka/ iest pusta miara: przetoż też ia zowa Chelmieniska Włoka: tak iako lan w Polsce / zowa

Francus

Miernicka.

Francuskim lanem: przeto / że to iest Francuska miara/ y z Franczey tu musiała przysć.

¶ O Włóce przedzey powiem/ iako w Mazowsiu mierzą: a potym o lanie/ iako mierzą w Polsce.

¶ Miernicy w Mazowsiu używają Łokcia Rupickiego/ iaki sie zachowa w którym powiecie.

¶ Pret Miernicki iest na pułosin Łokcia Rupickiego/ a Sznur Miernicki iest na dziesięci Pretów.

¶ Sznur takowy zowa Miernicy Wezysto: plac który iest na takim Sznurze: to iest/ na dziesięci Prestach/ tak na długo/ iako na szerzą/ ma Pretów Kwadratów sto.

Bo dziesięćiora dziesięć/ wezyni sto/ iako widzisz na Figurze.

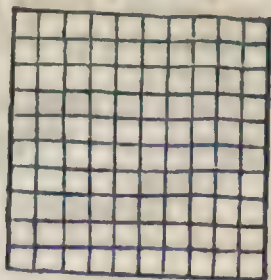
¶ Wszytek ten plac takowy/ zowa Miernicy Wezystiem/ stad iż sznur który Wezystiem zowa/ tak na długo iako y na szerzą ma.

I iij

Kwadras

Uauka

K Kwadratowy Plet/ iest stuká plácu/ putośmá łokciá máiac ná dłużá y ná sęrza. Te stuké takówa/ Miernicy w Mázowsku zowa Plet kopány : á to ztąd / iż ludzie pospolicie ná takowé Plety zwykli náymowác/ kiedy co kopác dawáią. Ná ty Plety kopané Miernicy náśy máło liczą / ále máia inśe Plety więtsze/ dla tácnieyszego zliczenia. A ták/ gđzie będzie plác ná śnurze Miernickim/ to iest/ ná dziesięć Pletów/ ták wzdluż iáko ná sęrza : tám Miernicy nie liczą sto Pletów/ ále dziesięć Pletów : zá dziesięć

Miernicka.

dziesięć Pletów mnieyszych/ ieden więtszy poczytáiąc. Ná takie tedy Plety Miernicy pospolicie liczą. Pzetóž/ gđzie będzie plác ná dłużá dziesięć Pletów/ á ná sęrza sęść/ tedy tám Miernicy nie liczą sęść dziesięć Pletów/ ále sęść Pletów. A tákże též/ kiedy będzie ná dłużá dziesięć Pletów/ á ná sęrza dziesięć : tedy liczą zá dziesięć Pletów. A kopánych Pletów nie wspomináią/ áž kiedy im ná dziesięć nie idzie/ áni dłużá/ áni sęrza : iáko kiedy im w miérzaniu nádbięży iáka stuká ná tiku Pletów ná dłużá y ná sęrza. Jáko ná przykład: Kiedy będzie ná trzech Pletách ná dłużá y ná sęrza/ tám Miernicy liczą dziesięć Pletów kopánych. Tákie též/ kiedy będzie mięysce ná sęści Pletów ná dłużá/ á ná sęrza ná czterech/ tedy tám czworá sęść/ wezyni dwádziestá y cztery : Miernicy tedy tám liczą dwa Plety/ y cztery

Nauka

cztery kopané. O przecięch tedy niechay dosyć będzie póty.

¶ Potym trzeba wiedziéć/ co jest Móg/ a co Włoka. ¶ Móg/

jest plác trzy Sznuury Miernickie mając na długo/ a na szerzą Sznur ieden. Miernicy mówią/ iż Móg jest na trzy Wezyska. Ten plác takowy / ponieważ ma szerzą na sznurze/ to jest/ na dziesięci Pletach: a długo na trzy sznuury/ to jest/ na trzy dziesięci Pletach: wszystkiego będzie miał w sobie trzy Sta Kwadratów albo kopanych Pletów. Bo dziesięćiora trzydzięści/ uczyni trzy Sta. Zásie/ trzy Sta kopanych Pletów/ na większą liczbę/ uczyni trzydzięści Pletów. Móg tedy ma trzydzięści Pletów. A Włoka zásie ma trzydzięści Morgów: tak iż we trzech polach po dziesięci Morgów będzie Włoka. Ale trzeba przywiesić taki przykład/ aby każdy mógł porozumieć/ iako liczyć ma/ Kiedy sye

przyda

Miernicka.

przyda mierzyć. Niech będzie plác na dziesięci sznurach Miernickich/ tak na długo iako na szerzą. Pytanie jest/ wiele Morgów sye tu naya dzie? Wiedź liczbę szerzy na liczbę dłużey / mówiąc tak: Dziesięćiora dziesięć/ uczyni sto. Wszytet tedy plác ten/ uczyni sto Wezysk/ albo sto kwadratowych sznurów: to jest/ sto sztuk takowych/ z których każda Miernicki sznur ma na długo y na szerzą. Takowe tedy sztuki trzy/ uczynia Móg ieden. A tak/ edtła dając po trzech na ieden Móg sto sztuk takowych/ uczyni trzydzięści y trzy Morgi/ y trzecią część Morga. ¶ Zásie/ niech będzie plác na długo mając szesnastie sznurów Miernickich/ a na szerzą dziewięć. Pytanie jest/ wiele ten plác Morgów uczyni? Wiedź szerzą na długo/ mówiąc tak: Dziewięćiora szesnastie/ uczyni sto czterdzięści y cztery. Wszytet tedy plác ten/ ma Kwadratowych

R

sznurów

Nauka

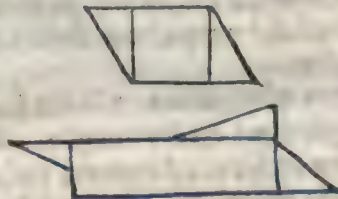
ſnurów Sto czterdzieści y cztery/
które weznia Morgów czterdzieści
y ośm/ na każdy Morg po trzech
odkładając.

Item, ieſt płac na dziewięćdziesiąt
ſnurów Miernickich/ tak na długo
iako na ſzerza. Pytanie ieſt/ wiele
ten wſytek płac weznia: Wiedź ſze-
rza na długo/ a naydzieſz wſytkiego
ośm tyſiąc y ſto Kwadratów
ſnurów/które dwa tyſiąca y ſiedm
ſet Morgów weznia/ po trzech na
każdy Morg licząc. A zaſie/ dwa
tyſiąca y ſiedm ſet Morgów/ we-
cznia dziewięćdziesiąt Włók/ na
każde Włóke trzydzieści Morgów
odkładając. Ale o tym doſyć.

Item/ co ſie tycze połozenia płac
u/ Miernicy naſzy kiedy płac idzie
na cztery wegły/ iednaką długo po
obu ſtron mając/ y ſzerza także ied-
naką po obu dwu. Jeſliż ſie karty pro-
ſte ſa/ tedy tak czynia iakom dopie-
ro powiedział/ wioda ſzerza na dłu-
żę/muła

Miernicka.

żę/multiplikując liczbę dłużej przez
liczbę ſzerzej. A ieſli ſie karty nie
proſte trafia/ tedy ocinaia ię/ aby
proſte były: iako tu na Figurze wi-
dziſz.

A potym każda te ſtrone tak ob-
dzieloną oſobno obliczają.

Item/ Klin zaſie tak mierzą/ Kiedy ſie
trafia Klin/ mając proſty wegiel/ iako
to na przykład ten tu.

Tedy ty dwie ſtronie/które proſty
wegiel czynia zmierzają: a potym puł
liczby iednej ſtrony/ wioda na ca-
łą liczbę

K ij

łą liczbę

Wauka

Ia liczbe drugiey: iako kiedy Klin będzie miał dwie strony/ które czynną prosty węgiel/ iedne na sześć pretach/ a druga na osmi: tedy multiplikują iedne przez polowice drugiey/ mówiąc: Czworą sześć/ albo Troją osm/ weźmą dwadzieścia y cztery/ 16.

A tym obyczajem z Kliną czyni się Figurą na cztery węgły. Abo wiem to co się nie dąymnie polowice iedney strony/ to dla tego bywa/ aby się nagrodziło na drugą stronę/ co nie dostawa do Figury o czterech węglach: iako tu widzisz.

A dla tego to Miernicy zową przykładaniem: bo ta sztuka Kliną odcięta ma być sumą na jedną stronę przelożoną/ aby z Kliną była Figurą na cztery węgły.

Zásie!

Miernicka.

J Zásie/ kiedy się trafi Klin nie maąc węglą prostego/ tedy od kątów iednego: a jeśli jest ieden sferfy/ tedy od sferfego wiode prostą Liniją do tęg strony/ która jest przeciw temu kątowi: tak żeby ona Linea gdzie przytyka do tęg to strony/ oba kąty proste weźmiał. Potym liczbe tęg to Liniey wiode na pul liczby strony tęg do której przytyka.

J Kolo zaśie Miernicy nasy tak liczą/ Naprzód pul Diamentru weźmą/ a potym sześć tych liczą na Circumferencyę/ to jest/ na Obód: potym zaśie pul Diamentru wiode na pul Obodu. Miernicy tedy nasy nie dobrze czynią/ iż na Circumferencyę nie odkładają/ iedno trzy Diamentry: a ten błąd im ztąd przy-

R III

fedi!

Uauka

sedl/ iż Cerklem chcieli Circumferencyę mierzyć: abowiem kiedy kto rostraczywszy Cerkiel weźmi Kolo/ a porzym Cerklem według téżje miary nie stulając go/ ani go też daley rostraczając/ będzie stapać po óney Circumferencyey: tedy naydzie/ że Cerkiel piątym stapieniem przyydzie na tcho miejsce od którego był pozczal. Ale tym obyczaiem nie zmierzay Circumferencyey: abowiem Cerkiel na prosc stapa/ a Circumferencya nie idzie na prosc/ ale koli: a tak musi być Circumferencya wieksza/ a niż óny sześć Linij/ które ida na prosc od miejsca do miejsca po których Cerkiel stapał: iako tu widzisz.

Miernicy

Miernicka.

Miernicy tedy naszym takowym obyczaiem z Kola czynia figure o sześciu węgłach/ która jest mniejsza a niż Kolo: bo Kolo miedzy wszystkimi jest figurą capacissima, a nawiescey w sobie niż która insha zamyka.

A tak Kola nie według naszych Mierników mierz/ ale według uauki którąm wysley napisał.

o Lanie.

W Polsce zaśie miara insha/ y przezwiśta sa inśe. W Polsce jest Lan/ a w Mazowsiu Włoka. W Polsce Pret/ a w Mazowsiu Móg. W Polsce zowa półko/ a w Mazowsiu Pret kopany: aczi Pret kopany też jest co y półko. Co sse tedy tyze Lanu: Lany w Polsce sa rozmaite/ iedny zowa Francuskie/ a drugie polskie. Zaśie/ Lany iedny sa wielkie/ drugie sa mnieysze. Lan wielki zowa Królew

Nauka

Królewskim Lanem/ który połowia
ca jest wietfzy a niż infty Lan.
Na Podgórzu Chłopi dzierżą La-
ny/ Cielże wśedzie tego niemiem)
w których niemię iedno ćwierć La-
nu Królewskiego/ a przedsie ie La-
nami zowa.

I Co sye tedy tycze mierzania La-
nu/ iam Miernika w Polsce nigdy
nie widział. Słysiałem o iednym na
Podgórzu/ ale y ten już był umart:
wsakże z tych którzy przy n m by-
wali/ kiedy imienie mierzał/ y tego
pilni byli/ wyrozumiałem iako Lan
ma być mierzon. Miałem do tego
też pisma nie mało od Ludzi Za-
cnych/ od Jego Mł. Pána Stania
Ślawa Debienfkiego z Szczekocina/
Pána y Przyaciela mnie tásławé-
go. Także też od J. M. Pána Ja-
na Kłukowskiego/ który na ten czas
jest przy J. M. Pánu Krákovskim/
przy Pánu Jordanie Spytku. Jest
też w Kráowie thū w Mieskich
Księgách

Miernicka.

Księgách pismo o mierzaniu Frán-
cuskiego Lánu/ które vezymieno ná
rozkazanie Króla Sigmunta Ślaw-
ney pámieci/ Oycá dzisieyśego Pá-
na náśego Sigmunta Augusta. A-
bowiem to był Król powczył Ká-
dzie Krákovskięy/ aby sprawę stá-
teczną Pánowie Krákovscy okolo
tego dali/ iako Lan Fráncuski ma
być mierzan: przetóz dali to ná pi-
smie/ y w Księgi Mieskie wpisali.
Ten spisek mi wskázal J. M. Pan
Just Ludwig/ y dárował/ kiedym
sye pytał o mierzaniu Lanów.
Z tych pisem nápiše tu co potrze-
bniejszy/ aby dostátecznie każdy wy-
rozumieć mógl/ iako Lan ma być
mierzon/ ten co ij Fráncuskim zo-
wa/ podobno ztąd że tu do Polski
z Fráncyey albo z Fráncóniēy przy-
szedł: iako y Włóke w Mázowsiu
Chelminfka Włóka zowa/ dla te-
go że tá miara z Pusa do Mázow-
sa z Chelminą przysła: tak iako y
L Prawo

Nauka

Prawo Amiecé albo Mieskie/ które
 re Chelmienskim Prawem też prze-
 to zowa. Tymże obyczajem w Pol-
 sce Lan Grancuskim zowa Lanem/
 przeto że thu do nas z Grancyey i-
 tom rzekł/ albo z Grankonicy przy-
 siedł. Inſza iest Grancya/ a inſza
 Grankonia. Grankonia iest Rzie-
 stwo iedno w Niemcach/ a Grancya
 iest Królestwo Króla Grancuskie-
 go/ które po łacinie zowa GALLIA:
 Grancya iest za Niemiecką Ziemią/
 przetoż daley iest od nas niż Grán-
 konia. Wſpátże przedſie v nas mia-
 ry té co imi zbożé mierza/ ſa tyż co
 y we Grancyey. Maled: Párhyſki/
 dwanaście czwielten iako y w Pol-
 sce czyni. A czwieltenia Párhyſka/
 iest telka iako w Krakowie Rázi-
 mierſka/ albo w Wielkiey Polſce
 Ráliſka: bo także cztery force Krá-
 kowſkie wezyni/ iako Ráliſka albo
 Ráziwierſka. Przetoż podobna
 rzecz/ że y Lan musiał z Grancyey
 tu do

Miernicta.

tu do nas przyſć: aczci ij ta poto-
 czna łacina zowiem Lancum Franconi-
 cum, albo Lancum Theutonicum, iakoby od
 Niemców z Grankonicy tu do nas
 przyſć miał. Ale iakoz kolwiek z
 Grancyeyli/ z Grankonicyli/ ten tu
 Lan v nas iest/ mało na tym: tyl,
 to to przedſie weźmiem/ iako ten
 Lan ma być mierzan.

W Róiegách Krákowſkich o La-
 nie to iest piſmo:

Significamus tenore praſentiũ,
 quibus expedit vniuerſis: Quia
 Manus seu Lancus Franconicus
 iuxta veram menſuram, ita vete-
 debet eſſe menſuratus & diuiſus:
 Primo debet eſſe menſura qua-
 tuordecim vlnas & vnam palmã
 in ſe continens: quarum quidem
 menſurarum huiusmodi ducen-
 te & ſexaginta menſura ad longi-
 tudinem,

Nauka

tudinem, & latitudinem duodecim mensurę mensurari debent: & sic fiet verus Mansus Franconicus. Item, In quolibet Manso debent esse decem octo stadia, & quodlibet stadium quindecim mensuras supradictas continere debet. Et hæc est vera descriptio & mensura Mansi seu Lannei Franconici.

To iest: Naprzód ma być miara na czternaście łokiet y na dłoni.

Tych Miar 260. dwie ście y sześć dziesiąt ma być na długo/ a na szerzą dwanaście miar. A to prawdziwy Lan Francuski będzie.

Item, W każdym Lanie ma być osmnaście pretów/ albo osmioronaście stąianie/ a każde stąianie ma mieć piętnaście miar przereczonych.

A to iest prawdziwe wypisanie/ y prawdziwe

Miernicka.

prawdziwa miara Lanu Francuskiego. I Póty iest spisek z Krakowskich Księg.

I Toż też pismo mam na pargaminie starodawnego pisania tymiż słowy/ iedno że sę na iednym mieysęu nie zgadza z Krakowskimi Księgami/ bo gdzie w Krakowskich Księgach stoj że na długo ma mieć Lan dwie ście miar y sześć dziesiąt/ na pargaminie iest dwie ście miar y siedmdziesiąt. A tak ma być nie inaczej/ iako sę to niżej iasnie okazywie/ gdzie napisano/ iż stąianie albo pret ma być na piętnaście miar/ a stąian ma być osmnaście w Lan. Stad sę mówie okazywie/ iż wszytkich miar na długo ma być dwie ście y siedmdziesiąt/ nie sześć dziesiąt: bo osmioronaście stąian po pićcinasćcie miar/ wezywia wszytkich miar dwie ście y siedmdziesiąt/ iako na pargaminie napisano/ nie sześć dziesiąt iako w Krakowskich Księgach iest.

Nauka

I Okróm tego/ mam inſe dwoie piſanie o mierzaniu Laná iednymi prawie ſłow/ iedno iż v iednego Tytuł ieſt/ *De menſurandis Lanctis Theutonics*, O mierzaniu Lanów Niemieckich. A v drugiego Tytuł/ *Nota ad menſurandum Laneum Franconicum*. Granta ſonia iakoſm powiedział/ ieſt częś Niemieckiey Ziemie: á przetoż nie dżiw/ że Grantonſki Lan zowa też Niemieckim Lanem. Słowa tego to dwoygá piſania ſą té:

Quindecim Vlna faciunt unam Virgam. Tres Virge faciunt unam Cordam. Quatuor Corde faciunt unum Manſum ad latitudinem, ad longitudinem uerò debent eſſe nonaginta Corde.

To ieſt: Piętnaſcie łokci czynią iedne laſte/ trzy laſti czynią ieden ſnur/ cztery ſnury czynią ieden tan ná ſerza/ á ná dłużá ma być dziesięćdziesiąt ſnurów. To piſanie z ónym piérwſym ſye zgadza: ábo wiém ſnur ma trzy miary po pięćcináſcie łokiet/ á dziesięćdziesiąt ſnurów

Miernicka.

ſnurów ma być w Lan ná dłużá. Tróć dziesięćdziesiąt/ wezyni dwie ſcie y siedmdziesiąt. Wſytkich tedy miar ná dłużá będzie dwie ſcie y siedmdziesiąt/ tak iako y w piérwſym piſaniu ſny mieli. Jáſcie/ ná ſerza w tan máia być trzy ſnury/ á w każdym ſnurze ſą cztery miary. Wſytkich tedy miar ná ſerza naydzie ſye dwánaſcie. Tóż też było w piérwſym piſaniu. Aleby ſnadż kto rzekł/ że tu miary ſą po pięćcináſcie łokiet/ á w piérwſym piſaniu po czternaſcie łokiet y po dłóni. Pzetoż trzeba tu obaczyć/ że nie wſedzie ieſt iednáki łokieć: ná iednym mieyſcu ieſt wietyl/ á ná drugim mnieyſy. Gdzie nápiſano że ma być miará ná czternaſcie łokci y ná dłóni/ maſ rozumieć/ że to tam piſano gdzie ieſt łokieć wietyl/ á gdzie nápiſano iż miará ma być ná pięćcináſcie łokiet/ rozumiey że to tam piſano/ gdzie łokieć ieſt mnieyſy?

Uauka

mnieszsy: bo czternaście łokci wiet-
szych y dloni/ mogą całych piętna-
ście uczynić mniejszych. Przetoż
rozumieć mamy/ że ono pierwsze pi-
sanie/ y ototo wtóre/ o mierzanu
łana/ nie sęie iedno od drugiego nie
odstrzela/ y owszem sęie iedno z dru-
gim zgadza. Dla tegoż też przy-
tym wtórym przypisano wierze ty:

*Virgis ter quinq; iuger habebis,
lugera ter sena in Manso numerabis.*

To iest: Piet albo staitanie ma-
mieć na piacinasćie miar albo last:
a Pietów w Lan osmnasćie ma-
liczyć. Tóž też przy ónym pier-
wszym pisaniu w Księgach Krato-
wskich przypisano/ iedno iż in-
skowy: że staitanie albo piet ma być
na piacinasćie miar/ a staitan albo
pietów w lan ma być osmnasćie.

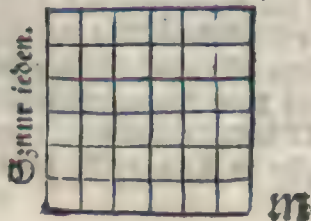
Ponieważ tedy już wiemy/ iako
długi/ iako szeroki Lan iest/ nie tru-
dno iż możemy zmierzyć/ y dowie-
dzieć sęie czym wietrzy albo mnie-
szy iest

Miernicka.

sy iest/ niż Włoka Chelmienska w
Mazowsu. Lasta na piacinasćie
łokiet/ uczyni dwa Piety Mazo-
wieckie po putośma łokcia. Prze-
toż snur Miernikow Polstich/ po-
niemaj na trzech lastach iest/ ma-
fesz Pietów po putośma łokcia.
A tak/ plac ten trózy ma snur ta-
łowy na dłuza y na szerza/ Pólek/
to iest/ stuk takich co ni dłuza y
na szerza mają po putośma łokcia:
takowych mówię Pólek ten to plac
ma trzydzieści y fiesz. Abowiem
fiesćiora fiesz/ uczyni trzydzieści y
fiesz.

Plac na snurze Miernickim/ mają
fesz Pólek na wszytki strony.

Snur ieden.

Wauła

I Ale iż w piecie albo w staitaniu
 na dłuży jest pieć snurów/ a na pię-
 rza cztery: przetoż takowych sztuk
 co snur maia na dłuży y na pięrza/
 jest w Piet dwadzieścia: bo czwora
 pieć/ weźni dwadzieścia. W Piet
 tedy będzie dwadzieścia sztuk/ po
 trzydzieści po pięci Pólek: tak iż
 wszytkich Pólek naydzie sze w Pie-
 cie siedm seth y dwadzieścia/ 720.
 a to jest osmanasta część Laná: a
 bowiem osmnasćie Pietów/ albo
 staitan takowych ma być w Lan.
 Przetoż/ kiedy siedm seth y dwa-
 dziesią położyś osmnasćie troć/
 naydzieś wszytkiego dwanasćie ty-
 siecy dziewięć seth y sześćdziesiąt/
 12960. To jest summa wszytkich
 Pólek we Fráncuskim Lanie. A we
 Włóce Chelmienskiéy niemáś Pó-
 lek iedno dziewięć tysiecy/ 9000.
 Przetoż Lan Fráncuski więtszy jest
 niżli Włóká / więcej niż czwierćia.
 Kiedyby w Lan tylko dwanasćie
 tysiecy

Miernicta.

tysiecy Pólek byto/ tedyby czwiera-
 ćia więtszy był niż Włóká: ale iż
 nad dwanasćie tysiecy nádbiega
 máto nie tysiąc/ przetoż Fráncuski
 Lan więcej niż czwierćia jest więt-
 szy/ a niż Włóká w Mázowsku Chel-
 miensta.

I Mam ieszcze drugi obyczay mie-
 rzania Lanu/ ná tymże párgami
 nie com go przedtym wspominał.
 Słowá té są:

In primis debet esse Corulus se-
 ptem cum medio cubitorum, hoc
 rum Corulorum in Wiértel in
 longitudinem sunt triginta Cor-
 ruli, in latitudinem vero sex Cor-
 ruli. Item, Wiértelów in Vir-
 gam, hoc est, w Piet/ sunt sex,
 Virgę in Laneum Theutonicum
 sunt duodecim,

M ij To jest/

Uauka

To iest: Naprzód ma być lasta
na pułosną tocia/ tych to last w
Wiertel albo w czwerc na dłuży
iest trzydziści/ a na sierz sześ.
Zasie/ Wiertelow w Piet iest sześ/
a Pietow w Lan Niemiecki iest
dwanaście.

Tu masz inakszą miarę/ ale tenże
Lan przedsie co y pierwszy/ bo tyl
kij iest/ y tyleż ma w sobie/ iako sye
to tu wnetże okaże. Niech będzie
plac/ mając na dłuży trzydziści
last/ albo Pietow po pułosną tocia/
a na sierz téż takowychże last
sześ. Szesciora trzydziści/ czyni
sto y osmdziesiat. Plac tedy ten
będzie miał sto y osmdziesiat Pó
lek. Takowych placow w Morg
albo w Piet/ iako tu mówi/ niech
będzie sześ: Klódze tedy sto y osm
dziesiat sześ kroc/ a naydzieś wseyt
tego tysiac y osmdziesiat/ 1080.
A toć będzie Piet tego tu Lanu/
mając w sobie tysiac y osmdziesiat
Pólek.

Niemiecka.

Pólek. Ale iż w Lan takowych Pie
tow iest dwanaście/ Klódz tysiac y
osmdziesiat dwanaście kroc: a be
dzieś wseyt: eg mieć dwanaście ty
siec y dziewiec seth y sescdziesiat/
12960. To iest summa Pólek tego
to Lanu/ tylkaj iako y w przedni
szym pisaniu. Przetoż wseyt to/
iakom rzekl/ ieden Lan iest/ acz go
nie wśedzie iednako mierza.

Ponieważ tedy iuz wiemy/ iako
wielki iest Francuski Lan/ y iako i
rozmaicie mierza/ przysłoby dalej
pisać o inszych Laniach/ iedno że o
toto tego z pisma niemam dostate
czney sprawy: wśatże co z powiesci
mam ludzi tych którzy przy mierza
niu imienia bywali/ to tu napisze.
Lan ma dwanaście Pietow/ Piet
ma cztery Kwarty / Kwarta Pie
towa ma dwanaście Pólek na w
sytli strony. Ten Lan takowy/ po
łowica iest mnieyszy niż Francuski:
a tho sye tak okaże. Niech będzie
M iij Plac

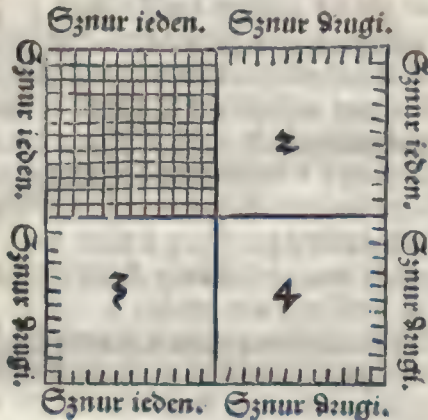
Nauka

Plác / mając dwanaście Pólek na
wszystki strony : wszystkich Pólek w
tym plácu naydzie sye sto czterdzie-
ści y cztery / 144. A to iest Kwarta
Pretowa. Cztery ty Kwarty wezy-
nia Pret / który będzie mieć Pólek
wszystkich pięć seth siedmdziesiąt y
sześć / 576. tylé czworo á niź w Ro-
warcie : czego tu przykład masz na
Figurze / w której iako widzisz / są
cztery Kwarty / á iedna Kwarta
iest rozdzielóna na sto czterdzieści
y cztery Pólek. Także téż y drugie
Kwarty mogą być rozdzielóné / tak
iż we wszystkich naydzie sye Pólek
iákom rzekł pięć seth siedmdziesiąt
y sześć / 576.

Pret na

Miernicka.

I Pret na cztery Kwarty roz-
dzielony.

I Ci co bywali przy mierzaniu / po-
wiedzieli że takowy plác wszystkich
Miernik zwykły był mierzyć / dwa
śnury rościągając na dłuży / á dwa
na szerzą. Żąd rozumieć mojem/
że v tego to Miernika był śnur nie
na sześci pretách / iákosmy przedyń
pisanie okolo tego mieli / ále na dwa
naście /

Uauka

naście/iako ná Sigurze obaczyć mo-
żesz. Pzet tedy tego tu Lanu ma-
nuć Pólet iakom rzekt/ pieć seth
siedmdziesiąt y sześć/ 576. Dwa-
naście takich Pzetów/ czynię Lan-
tak iż we wszytkim Lanie/ będzie
Pólet wszytkich sześć tysięcy dzie-
wieć seth y dwanaście Pólet/ 6912.
polowica mnię bez malá/ á niź w
ónym cosmy przedzcy o nim mieli.
Pzetoz ten to takowy Lan/ mógł
by ij Pultankiem zwac.

¶ Mam ieszeze pismo o Lanie Pola-
skim / gdzie napisano / że w Lanie
Polskim ma być dwanaście Pze-
tów: á daley też niemáš nic stá-
cznego. Znac że ktos pisał co sye z
tym nie rozumiał / ani mierzye w-
miał. A dla tegoż/ że nie było co
nie chciałem tu tego przypisać.

De Iugero

Miernicka.

DE IVGero ROMano
O Morgu Rzymskim.

W Lacińskich Księgách/ Któ-
re są dawnych czasów pi-
sali Rzymianie/ bywa wza-
minka często Morgu Rzymskiego/
który po łacinie IVGERVM zowa-
pzetoz też tu powiem co iest Iugerum;
y co czyni ná náse miarę: aby wie-
dział/ kiedy sye komu trąsi o tym
czytać/ co iest Iugerum.

¶ V Rzymian są dawnych czasów
kiedy panowali światu/ była thá
miarą: Pzet był ná dziesięci pedes,
co wezyni troskę wiecý niź pultko,
stá łokcia Krakowskięgo. Plac á-
bo Pólko ná takowym Pziecie/ tak
wzdluż iako ná fersa/ zowa po łá-
cinie Scrupulum. Takowych Scrupula á-
bo Pólet/ sto czterdzięści y czterý/
czynię Actum: dwa takowé Actus, czy-
nię Iugerum: dwoie Iugeru takowé/ czy-
ni Quan-

Nauka

ni Quadratum Iugerum : bo Quadratum Iugerū tylé dwoie iest wieksze. Warro y Kolumellā piszą / iż Ager ma na długość y na szerzość sto y dwadzieścia pedes, które czynią Pretów Rzymstich po dziesięci pedes dwanaście. Takowe dwa Ager, czynią Iugerum : a Quadratum Iugerum tylé dwoie ma / to iest / cztery Ager. Ager tedy według téy nauki / ma Kwadratorowych pedes czternaście tysięcy y cztery sta. A Scrupula iakom rzekł / ma sto czterdzieści y cztery. Iugerum tylé dwoie ma. A Quadratum Iugerum tylé czworo.

A iesli to chcesz na nasze miare obliczyć / tedy poczni od Ager. Ager iakom rzekł / ma na długość y na szerzość po stu y po dwudziestu pedes.

Dziewięć pedes Rzymstich / wezmij pięć łokiet Krakowskich. A tak / sto y dwadzieścia pedes, wezmij łokiet Krakowskich sześćdziesiąt y siedm nie całych : co wszystko wezmij Pretów po pustosna łokcia dziesięć

Miernieka.

wieć / bez iednego łokcia nie całego. Ager tedy na długość y na szerzość ma naszych Pretów dziewięć / bez łokcia nie całego. Kiedyby cały dziewięć Pretów miał Ager na wszystkie strony / tedyby się znalazło w nim półek naszych dziewięć dziewięci / to iest / osmdziesiąt y iedno : ale iż nie dostate do dziesięci Pretów łokcia nie całego / przetoż Ager nie wezmij półek więcej siedmidziesiąt y dziesięci. A dwa Ager, to iest / Iugerum, tylé dwoie / to iest / pultora sta y osm półek. A Quadratum Iugerum, tylé czworo / to iest / trzy sta półek y szesnaście. Iugerum tedy Rzymstkie / wezmij pult morga Mazowieckiego / y osm półek. A Quadratum Iugerum, wezmij Mazowiecki Morg / y szesnaście półek.

Nauka

O mierzaniu Wy- sokości/ Dalekości/ y Glebokości.

Szazawszy tedy obyczay mie-
rzania Placow/ tak według
tych co około tego po Gręcku
albo po łacinie pisali/ iako też y we-
dług Mierników naszych: przysta-
łoby daley pisać o rzeczach tych/ któ-
re nie tylko że dłuża y szerza mają/
ale też y miąższe są. O tychby mo-
wie przysło tu pisać/ iakoby ie mie-
rzyć: ale ugadzaiąc tym którzy czy-
tać mają ty Książki/ na ten czas to
opuszczyć muszę: abowiem iż Geome-
tria ieszcze nigdy w Polskim ięzyku
nie była: ani sie ieszcze naszym takow-
ym rzeczom przysluchali: przeto-
bych nie rad przedłużać ani zatrzu-
dniać/ aby ci co czytać będą/ lacińscy
sie wyprawić mogli: a wsakże/ gdy
sie otrze naszym to o vszy/ może sie
potym

Miernicka.

potym około tego y to/ y co drugie
go napisać/ iesli Pan Bóg bez e-
raczył. Na ten czas tedy iakom
rzekł/ o rzeczach miąższy h albo hui-
bych/ iakoby miały być mierzanę/
pisać miedze: ale przystapie do te-
go/ iako Wysokość/ albo Dalekość/
albo Glebokość iaka ma być zmie-
rzona. Może to tedy być przez in-
strument/ y króm instrumentu.
Najprzód napiszę/ iako mierzyć in-
strumentem/ a potym iako bez in-
strumentu.

 Jako Dyoptra mierzyć
Wieżę/ albo co inszego
wysokiego.

Najprzód potrzeba wiedzieć/ co
Euclides w sóstych Księgach na-
pisał: Iż kiedy będą kliny z ienyl-
kimi katami/ tedy tych klinow stro-
ny/ które są około ienylkich katów/
będą mieć iednaką proporcya: które

N iij

słowa

Nauka

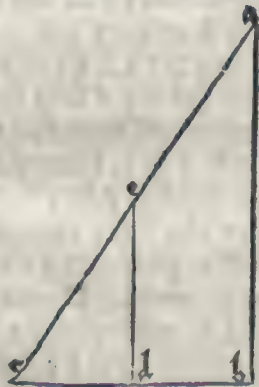
słowa Euclidowe niżej dostatecz-
nie wyrozumięś.

x Jeśli tedy chcesz Wysokość którą
iako wielką jest wiedzieć/ masz vs-
czynić dwie Figury takowe/ to jest/
dwa Kliny takowe/ coby miały ies-
nyłkie kąty ieden iako drugi / tak
aby Wysokość której sye dowiada-
iesz/ była stroną iednego Klina : a
drugi Klin taki ma być/ aby go ze
wspad mógł dosięc y dotknąć : aby
ten zmierzyszy/ według niego mógł
wiedzieć miarę drugiego/ w którym
jest Wieża albo Wysokość ona któ-
rą sye dowiadać. Potrzeba te-
dy do tego mieć instrument/ który
zowa Dyoptre/ albo Medyklini-
um : którego instrumentu nie tru-
dno możesz dostać.

¶ Niech tedy będzie Wieża albo
iaka inśa Wysokość a. b. Wierzch
przezowiem a. a dno przezowiem b.
Wiedz od punkta b. co na ziemi jest
Linia prosta na równię do c. tak
żeby ty

Miernicka.

żeby ty dwie Linie a. b. y b. c. proste
tak uczyniły. Potym na Liniey b. c.
postaw prosto z Dyoptre Piet d. e.
albo co inśego takowego/ aby d. e.
y b. a. wszedzie iednato od siebie
sły : a k temu żeby przez c. to jest/
przez Dyoptre/ widzieć było dżur-
kami punkt a. to jest/ wierzch Wys-
okości/ y punkt c.

Gdy tedy tak Dyoptre ustawisz
będziesz rozumiał/ że Linia prosta
od a.

Mauka

od a. idzie przez c. to jest/ przez dziuro
 fi Dycetry/ do c. znacząc punkt a.
 z punktem c. tak iż beda dwa ico-
 nacie Kliny/ zionymi kuty: Kline
 a. b. c. y Kline d. e. c. których to Kline
 równe są: abowiemi kat
 co jest między Liniami c. a. y a. b.
 jest równy katowi co jest między c.
 e. y e. d. Także też kat co jest mie-
 dzy Liniami a. b. y b. c. jest równy
 katowi co jest między e. d. y d. e. A
 kat co jest między e. c. y c. d. obiem
 Klineom jest spólny/ y sam sobie ró-
 wny. Ponieważ tedy kat między
 Liniami a. b. y b. c. równy jest ka-
 towi co jest między e. d. y d. e. tedy
 Linie te co thy kuty czynią/ beda
 mieć iednakę proporcję/ według
 nauki Euklidowej. Przetoż/ iako
 jest Linea c. d. naprzeciwko Liniei
 d. e. tak też będzie Linea c. b. naprze-
 ciw Liniei b. a. Na przykład: Je-
 sli Linea c. d. będzie tylka iako Li-
 nea d. e. tedy też Linea c. b. będzie
 tylka

Miernicka.

tylka iako Linea b. a. A iesli wiet-
 sa będzie Linea c. d. dwa kroć/ al-
 bo trzy kroć/ ic. niż Linea d. e. tea-
 dy też Linea c. b. także będzie wiet-
 sa dwa kroć/ albo trzy kroć/ ic. niż
 Linea b. a. Także też na druga
 stronie/ iesli Linea e. d. będzie wiet-
 sa kilka kroć niż Linea d. c. tedy
 y Linea a. b. tyleż kroć będzie wiet-
 sa niż Linea b. c. Jako na przy-
 kład: Day to że Linea e. d. pięć kroć
 będzie wietśa niż Linea d. c. tedy
 y Linea a. b. pięć kroć też wietśa
 będzie a niż Linea b. c. A tak/
 zmierzynszy Linea b. c. iesli ią na-
 dzieś na szesćdziesiąt sążón/ tedy
 wysokość b. a. będzie na trzy sta są-
 żón: bo pięćorą szesćdziesiąt/ wez-
 ni trzy sta. A tak będziemy mieć już
 pomierzona Wysokość/ Któreśmy
 się dowiedzieć chcieli.
 Dowiedziawszy się tedy iako wiel-
 ka jest Linea a. b. stad się dowie-
 my iako wielka jest Linea a. c.
 co przez

Nauka

co przez dziurki Dyoptry idzie: albo
wiem iż tak co jest między Liniami
e. a. y a. b. jest równy kątowi temu
co jest między c. e. y c. d. Przetoż Li-
nie te co są około tych kątów/ ied-
ną mieć będą proporcya. A tak/
iako jest Linea d. e. naprzeciw Li-
nię e. c. tak też będzie Linea b. a.
naprzeciw Liniey a. c. Dowiedzia-
wszy sye tedy iako wiele kroć wię-
sza jest Linea c. e. niż Linea e. d. ro-
zumiey żeć też tak wiele kroć będzie
dłuższa Linea c. a. niż Linea a. b.
A tak/ przez taką proporcya/ ponie-
waż inż wiess/ iako wielka jest Li-
nea b. a. dowieś sye miary Liniey
a. c.

E Jako Dalekość zmierzyc/
kiedy będziesz miał
Dyoptre.

A Jesliby na równiey przez kłó-
Linea b. c. idzie/ albo Rzęka/ albo
bloto/

Miernicka.

bloto/ albo też co innego takowego
zawadzało/ żeby nie mógł wpędzić
doydż/ y zmierzyc Liniey b. c. tedy
iż według nauki tę to zmierz/ a po-
tym Lineę b. a. zmierzysz. Tak te-
dy Lineę b. c. mierzyc masz/ kiedyc-
co będzie zawadzało ię po prostu
mierzyć: wiedz od punktu c. do punk-
tu f. Lineę Perpendicularem, na tejże
równiey/ tak żeby ty dwie Linie/
b. c. y c. f. uczyniły prosty kąt: po-
tym Dyoptre z laską albo z czym in-
szym takowym połóż na Liniey c. f.
tak aby Dyoptra d. e. z Linie c. b.
jednako od siebie były wpędzić/ a za-
temu żeby przez c. to jest/ przez dziur-
ki Dyoptry/ widzieć było punkt b.
y punkt f. A tak będziesz rozumiał/
że od b. przez dziurki Dyoptry/ idzie
Linea prosta do f. Przetoż tu będą
dwa Kliny na równiey/ Klin b. c. f.
y Klin c. d. f. z ienylkimi kątami oba-
dwa. A przetoż Linie te co są oko-
ło ienylkich kątów/ iednaką będą
mieć

O ij

Nauka

mlęc proporcya. A tak/iako iest Linea f. d. naprzeciwko Liniey d. e. tak też iest Linea f. c. naprzeciwko Liniey c. b.

Jesli

Miernicka.

Jesli tedy linia f. d. bedzie równa z linia d. e. tedyc linia f. c. bedzie też równa z linia c. b. A iesli linia f. d. bedzie wietksza albo mnieysza kiltka kroc niż linia d. e. tedyc y linia f. c. tyleż kroc bedzie wietksza albo mnieysza niż linia c. b. Tym tedy obyczaiem dowiedziawszy syc/iako wielka iest linia c. b. potym syc bedziesz dowiadować wysokości a. b. iakom wyshey powiedziat.

Jako mierzyć bez Dyoptry.

N Ożes też używać téy Nauki/choćaby Dyoptry niemiął. Jako Archimedes kiedy go niektórzy pytali/iakoby to wielka była Wieża/która tam widzieli na ten czas. Po stawił prosto laske na ciieniu óney Wieże/tak iż obóy cién/ od laski y od Wieże/ pospolu syc na jednym miejscu kończyły. Uczyniwszy tedy

O iij

tak dwa

Uauka

tak dwa Kluny z równymi Łaty/po-
wiedziat: Jako ten cien co od lastki
jest na ziemi/ ma sę naprzeciwko
lasce/ tak też cien co jest od Wieże
na ziemi/ ma sę naprzeciwko Wie-
ży: to jest/ iako wiele kroć cien co
jest od lastki na ziemi/ jest wietşy al-
bo mnieşy niż lastka/ tak wiele kroć
cien co jest od Wieże na ziemi/ be-
dzie wietşy albo mnieşy niż Wie-
ża. I Plutarchus/ co insy pisa o
Archimedzie/ pise iakoby to Tha-
les Philosoph uczynić miał/ żeby
Wieże w Egypcie zmierzył takos-
wym obyczajem: alec Thales in-
şym obyczajem to uczynił/ iako pi-
se Plinius. A to tak: patrzył kiedy
sę cienie porównaia z rzeczami ty-
mi od których pochodza. Abowiem
cien zraná y wieczór bywa wielki/
od słonca wschodu go wbywa aż do
południa / a od południa go zaśia
przybywa aż do zachodu słonca.

Przetóž zraná albo tu wieczorn/
cien nie

Miernicka.

ciem nie równo wietşy jest niżli ta
rzecz co od niey pochodzi. W polu-
dnie zaśia tu v nas kiedy na wiel-
kim dniu/ bywa mnieşy a niż oná
rzecz od której idzie. A przed po-
łudniem troşte/ takze też y z polu-
dnia/ porównawa sę z tą rzeczą od
którey pochodzi. Thales tedy
takowy czas wpátrzywszy/ kiedy sę
cienie porównawaia z rzeczami/ z-
mierzył cien który był od Wieże/ ro-
zumieiac że cien na ten czas tylki
był iako y Wieża. Przetóž/ kto chce
może y tak iako Thales zmierzyć po-
cieniem iaka kolwiek rzecz wysoka:
iedno że to nie może być czasu inşe-
go iedno o południu/ kiedy sę cie-
nie z rzeczami porównaia. A v nas
tu/ nie może to być iedno na wiel-
kim dniu: bo na małym dniu v nas
nie tylko rano albo wieczór/ ale y w
południe/ cien bywa wietşy a niż
rzecz ta od której pochodzi. A tak
tego postępku nie zaśia wżdy sę w-
wac go

Nauka

wac godzi/ ale Archimedowego na
 każdy czas kiedy cien jest moze vzy-
 wac. ¶ Moze tez ieszcze inas-
 czey po cieniu rzecz wysoka zmie-
 rzye prostym obyczaiem. A to tak:
 Kiedy chcesz wieze albo co wysoki-
 go zmierzyc/ weźmi lastke iako dlus-
 ga chcesz/ postaw je iaz prosto: po-
 tym weźmi miare cieniu iey/ a ta
 miara zmierz cien co od wieze idzie:
 a rozumiey iako na wielu tych miar
 jest cien/ zeć na tylu lastk jest wieza.
 A zeby to tak bylo/ laczno sye każdy
 tego dorozumiec moze. Abowiem
 kiedyby lastka mogła byc tylka iako
 Wieza/ tedyby tez cien od niy tak
 daleko sedl iako y od wieze: a tak
 wieza bylaby na iedney lastce/ a cien
 od wieze bylby na iednym cieniu co
 od lastki. Takze tez/ kiedyby lastka
 byla iako pul w eze/ tedyby tez cien
 od niy byl iako pul cienią tego co
 od wieze: a tak cien wieze bylby na
 dwu cieniach lastki/ a wieza by byla
 na dwu

Miernicta.

na dwu lastkach. Tymze obyczai-
 em/ iesli lastka bedzie iako dziesiata
 czesc wieze/ tedy tez cien od niy be-
 dzie iako dziesiata czesc cieniu od
 wieze. A tak cien od wieze bedzie
 na dziesiaci cieniach tych co od las-
 tki: a wieza tez bedzie na dziesiaci
 lastk/ ic. To nigdy nie chybi/ tak
 w poludnie iako przed poludniem/
 albo z poludnia: tak na malym
 dmiu iako na wielkim. Bo kies-
 dy wietfzy jest cien od wieze/ tedy
 tez bedzie wietfzy od lastki: a kiedy
 mnieyfy od wieze/ tedy tez mniey-
 fy od lastki. A tak zawzdy iednas-
 ko w miare przyydzie.

¶ A co sye tu wkazalo po prostu/
 mogloby sye to wkazac foremniey z
 Euklida/ ktory tak napisal w pi-
 tych Ksiegach: Iż kiedy cztery rze-
 czy mają iednaką proporcya/ iaka
 pierwsza do wtorey/ taka trzecia do
 czwartey: tedy y na przystep beda
 miec iednaką proporcya/ iaka pier-
 P wfa do

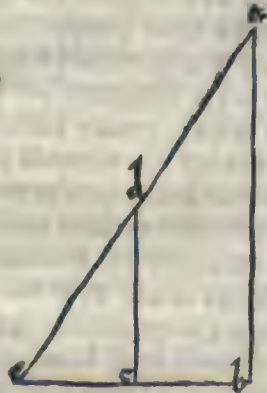
Nauka

wśa do trzeciej/ taką wtóra do czwartej. Jako na przykład: Tu cztery rzeczy są/ cień mały pierwsza/ laska wtóra/ cień wielki trzecia/ a wieża czwarta: a iednaką proporcją mają. Bo iaka jest proporcja cieniu małego do laski/ taka cieniu wielkiego też jest do wieże. Ty tedy cztery rzeczy/ y na przystęp będą mieć iednaką proporcją. Bo iaka proporcja jest cieniu do cienia/ taka będzie też laski do wieże. Ale o tym na ten czas dosyć.

¶ Kiedyby cieniu nie było/ a Dyostryby też niemiął/ a chciałby zmierzyć co wysokiego/ tedy tak uczyni: Weźmi laske iako długą chcesz/ postawże ją prosto na równiey/ potym schyl się na ziemię/ albo się uklądź/ patrzże z ziemię pomykając się tak długo/ aż przez samy wierzch óney laski wierzysz wierzch wysokości tej która chcesz zmierzyć. Jako na przykład: Niech będzie wysokość a. b. postawże

Miernicka.

postawże laske c. d. patrzże od ziemię przymykając się/ albo wmykając tak długo/ aż przez wierzch laski d. wierzysz wierzch a. Punkt gdzie oko twoje na ziemi jest/ przezowie my e.

Tu widzisz/ że dwa Kliny są z równymi kątami: abowiem od oka twórego c. idą dwie linie/ iedna do wierzchu laski do d. a druga do dołu laski/ to jest/ do c. a ty dwie linie z laski czy

Nauka

sta czynią Alin. mnieyszy e. d. e. a. wietrzy Alin. zaście czyni wysokość a. b. ze dwiema liniami które od os. k. idą/ iedną wzgórze do a. a druga po ziemi do b. Gdyż tedy tu dwa Aliny masz z równymi kątami/ tedyć Linie co są około równych kątów/ iednąką będą mieć proporcya: przez toż według nauki wyżej napisanej o Dyoptrze sye sprawy/żec nie potarżam iedney rzeczy kilka kroć: a chęśli możesz też używać postępu tu też którym mało przedtym o cieńniu powiedziać/ weźmi miarę Liniey e. c. zmierzże tą miarą Linia e. b. a iako na wielu tych miar narydziesz Linia e. b. rozumięj żeć na tylu last iest wysokość b. a.

¶ Kiedyby chciał spicę albo co takowego na wieży zmierzyc/ nie możesz iey według nauki tēy bez wieże osobno zmierzyc: ale iesli chcesz wieżdzieć iako wysoka samą spicą iest bez wieże/ zmierz ią pospółu z wieżą/ a potym

Miernicka.

a potym osobno zmierz wieżę/ oddożże z onęy summy spólney co na wieże przyydzie/ a ostatek co zostanie będzie na spicę.

¶ Już wieść/ iako lasta masz mierzyć wysokość/ kiedy Dyoptry nie masz: możesz też y dalekość zmierzyc lastą/ kiedy Dyoptry nie będzie: tymże sposobem iako y wysokość/ iedno na płasć obróciwszy/ coś tam w zgórze obracać. Niech będzie dalekość od a. do b. którą chcesz zmierzyc/ iedno że nie możesz dla wody/ albo dla błota/ albo dla czego innego takowe: rozumięj sobie prostą Linia od końca iednego do drugiego/ to iest/ od a. do b. Wiedźże od tēy to Liniey po równiey Linia a. c. Perpendicularem tak żeby ty dwie Linie a. b. y a. c. wzyniły proste kąty: potym lastę prostą d. e. iako długa chcesz weźmi/ połóżże ją końcem d. na Liniey a. c. tak żeby ta lasta d. e. z Linia a. b. iednąką od siebie bęty

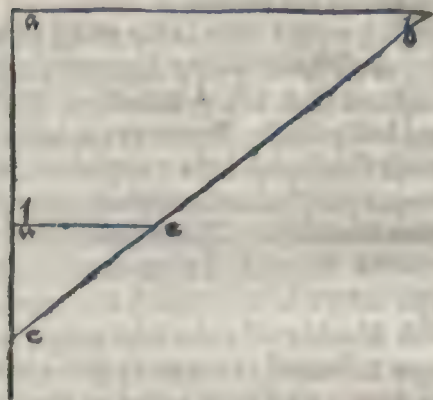
P i f f

wspędzie!

Naúka

wszędzie / nie przychylając sye iedną
tu drugiey / ani sye odchylając.

Dalekość.

A to tak będzie / kiedy lasz b. c.
tak położysz żeby była Perpendicularis
do Liniey c. a. iako a. b. iest Perpen-
dicularis do téżże Liniey. Potym po-
łoż oko na Liniey a. c. pomyślajze
go tak długo po nię / aż przez ko-
niec lasz / to iest / przez e. wżrżysz b.
kóńiec téż dalekości. Tu dwa Kli-
ny już

Miernieka.

ny już masz z ienylkimi kazy / Klin
c. d. e. y Klin c. a. b. A tak / iak pro-
porcy ma Linea c. d. do Liniey d.
e. téż proporcya będzie mieć Linea
c. a. do Liniey a. b. Jesli Linea c. d.
iest tylka iako Linea d. e. tedyc Li-
nea c. a. iest téż tylka iako Linea a.
b. A iesli Linea c. d. będzie wietsza
albo mnieysza / tedyc téż c. a. będzie
także wietsza albo mnieysza / iako sye
o tym przed tym dosyć napisáto.

¶ Albo drugim obyczajem / Weźmi
miare Liniey c. d. zmierzze Linia c.
a. á iako na wielu tych miar będzie
Linea c. a. tak téż na wielu lasz be-
dzie dalekość a. b. Dowiedziawszy
sye tedy tak / iako wiele iest od a. do
b. nie trudno sye dowiedziec mozesz /
iako wiele téż iest od c. do b. A to
tak : Dowiedzi sye czym wietsza iest
Linea c. e niż lasz a. d. á rozumiey-
iż według téżże proporcyei Linea
c. b. iest wietsza niż Linea b. a.
Ponieważ tedy już wiész / iako da-
leko iest

Uauka

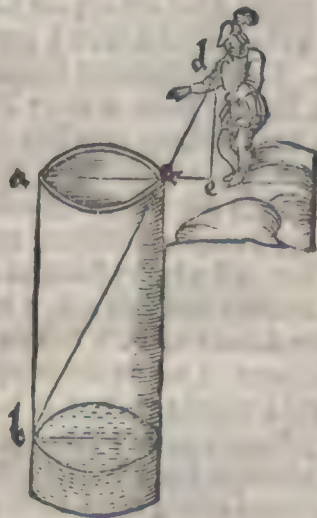
Ieſto ieſt od b. do a. nie trudnoſć ſyć
doliczyć będzie z tćy to proporcycy/
iaſto tćż wiele ieſt od c. do b.

Gmierżaniu Gleboſkoſci.

Eſli chceſz wiedzieć iaſto ieſt
gleboſka ſtudnia/ albo co inſ-
ſzego takowćgo/ tak weźmi:
Rozumićy ſobie linię proſtą w ſtu-
dniey po iednćy ſtronie od a. do b.
to ieſt/ od wierzchu aż do wody.
Na drugićy ſtronie zaśie/ na kraim
ſtudniey / przeciwko a. niech będzie
punkt c. a punkt ten gdzie oko ieſt/
przezowiem d. Patrzyć tedy przez
ſamy kray ſtudniey do b. tak iż Li-
nea proſta albo promień wzroſtowy
od oka/ to ieſt/ od d. poydzie przez c.
na dół aż do b. Potym zaśie od d.
niech idzie druga Linea do e. tak że
by dwie Linie/ Linea d. e. y Linea
a. b. by

Miernicka.

a. b. były equidistantes, albo iaſto ie po
Grecku zomę parallele.

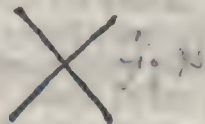
Powiedziałem przedtym/ że to ſą
Linee equidistantes, albo parallele, które by
nie wiem iaſto długo wiódł y na te
y na drugą ſtronę/ nigdy ſyć nie zę-
dę/ nie

Nauka

da/ ale iednako od siebie zawždy
poydą. Uczyniwszy tedy tak tby
dwie Linie/ potym masz prosta Li-
nea wieść od a. do c. y do e. tak żeby
tho była wszytko iedną prosta Li-
nea. To uczyniwszy/ będziesz miał
dwā Kliny/ Klin a. b. c. y Klin c. d.
e. ty dwā Kliny/ ienylkie mają ką-
ty: przetoż też iednaka proporcya
sye w nich naydzie. Katch co iest
miedzy dwiema liniami/ miedzy a.
b. y b. c. iest równy kątowi temu co
iest miedzy liniami c. d. y d. e. Albo-
wiem Linea a. b. y Linea d. e. są
equidistantes: a na ty dwie equidistantes,
przyšla prosta Linea d. b. przetoż
kąty które y tam y sam sye przekła-
dają/ muszą być równe: tak iako sye
przedtym około tego pisało. Dla
tęy tedy przyczyny / katch co iest w
punktu d. y katch co iest w punktu
b. musi być ieden drugiemu rów-
ny. Zásie/ kąt co iest miedzy linia-
mi a. c. y c. b. iest równy kątowi
temu

Miernicka.

temu co iest miedzy liniami d. e. y
c. e. abowiem sye tu dwie proste Li-
nie na trzyż części/ Linea a. e. y Li-
nea d. b. A Euklides to wkazał/ iż
kiedy Linea prosta/ przędzie dru-
gą Linia prosta na trzyż/ tedy tam
dwā a dwā kąty/ które sye wierz-
chami naprzeciwko sobie zchodzą/
są sobie równe: iako tu na Figurze
widzisz.

Dla tęy tedy przyczyny / ty dwā
kąty/ co sye zbiegają naprzeciw so-
bie wierzchami w punktu c. są ien-
nylkie. Ponieważ tedy w tych
dwu klinach naydnie sye to/ że dwā
kąty iednego/ tylkie są iako y dru-
giego: tedy y trzeci kąt iednego/
trzeciemu kątowi drugiego musi też
być równy. Abowiem w każdym
Q ij Klinie

Uauka

Klinie są trzy kąt / dwiema prostymy równe: iako są to przedyim wrazało. Przetoż / kiedy są trąfi w Klinie ieden kąt pierśy / tedy drugie dwa muszą być już większe. Jeśli są trąfi ieden prosty / tedy drugie dwa ieden tylko prosty będą mieć. A kiedy są trąfi ieden tpy / to iest / pierśy a niż prosty iest / tedy w drugim dwu / już nie cały prosty ieden będzie. Kiedy zaś wszystkie trzy równe będą / tedy każdy z nich będzie mieć dwie części prostego / a trzeciej nie będzie mieć. Ponieważ tedy tu w tych dwu Klinach / dwa kąty iednego / są równe dwiema kątom drugiego / tedy y trzeci kąt trzeciemu musi też być równy. Abowiem iestliby trzeci kąt w iednym był większy albo mniejszy niż w drugim / tedyby nie iednało w obudwu było. Iestliby w iednym były trzy kąty dwiema prostymy równe / tedyby w drugim były trzy kąty większe albo

Miernieka.

albo mniejsze niż dwa proste / co być nie może: bo każdy Klin musi mieć trzy kąty / dwiema kątom prostym równy. A tak / ponieważ w tych dwu Klinach / dwa kąty iednego / są równe dwiema kątom drugiego: tedy y trzeci trzeciemu musi być równy. Przetoż ty dwa Kliny / iest / tylko wszystkie trzy kąty między sobą mają: a dla tegoż Linie ich które są około ienylkich kątów / iedną być muszą mieć proporcya. Kąt co iest w punkcie a. równy iest iakom rzekł kątowi temu co iest w punkcie e. Przetoż / iako iest Linea c. e. do Liniey c. d. tak też iest Linea c. a. do Liniey a. b. A czym większa albo mniejsza iest Linea c. e. niż Linea c. d. tym też będzie większa albo mniejsza Linea c. a. niż Linea a. b. Na przykład: Jeśli Linea c. e. połowica iest mniejsza niż Linea c. d. tedy także Linea c. a. będzie połowicą mniejsza niż Linea a. b.

Q u

A tak /

Nauka Miern.

A tak / zmierzysz Lineę c. a.
poznaś z proporcycy miare Liniey
a. b. to iest / Głębokości tęj którejś
sye dowiedzieć chciał.

16. X.

 Koniec Geometrycy.

XXXX

Przy końcu tych tu Książek / mam cie wspominać Czytelniku miły / iż Figury nie wszędzie tak iakoby miały być / są uczynione: przeto iż Mistrz co ie rzezał / nie był po temu. Ale według pisania sye sprasując / nie trudno sobie wszystko czego potrzeba poprawić możesz.

Domus Professori S. ad S. Barbar.

Handwritten text in a medieval script, likely Latin, arranged in several lines. The text is written on aged, slightly stained parchment. The script is a cursive Gothic hand. The text appears to be a liturgical or legal document, possibly a prayer or a decree. The lines are somewhat irregular in length and spacing, typical of medieval manuscripts. The text is written in dark ink, and the parchment shows signs of wear and discoloration.

Handwritten text in a medieval script, likely Latin, arranged in a single line. The text is written on aged, slightly stained parchment. The script is a cursive Gothic hand. The text appears to be a liturgical or legal document, possibly a prayer or a decree. The lines are somewhat irregular in length and spacing, typical of medieval manuscripts. The text is written in dark ink, and the parchment shows signs of wear and discoloration.

